

Disputationes in hoc Topo
exhibitae.

- 1) De usu actionum poenalium Juris Romani in foro Germaniae.
2. De pseudo privilegio pupilli, conventi contra-ria actione negotiorum gestorum.
3. De pactis dotalibz ad Jus statutariam Hamburgense.
4. De fide Juridica.
5. De Jure consuetudinis et observantiae.
6. De Jure inuito Herodipetarum.
7. De usu Juris paterni Romanorum secundum mores Germaniae et Jus Pruss.
8. De crimine bigamiae.
9. De legitima viventis.
10. De hominibz propriis et liberis Germanorum.
11. De interpretatione beneficiorum Principis.
12. Morum cum Jure scripto contentio.
13. De archis emtionum.
14. De Noricorum causis adimendi legitimum.
15. De Jurisdictionis et Magistratum diffi-
tencia secundum mores Germanorum.
16. Non ens actio forensis contra aedificationem
ex aemulatione.
17. Larva Legis Aquiliae detracta.
18. De Quasi emancipatione Germanorum.
19. De origine Successionis testamentariae.
20. De sortura ex Jure Christianorum
prohibenda.
21. Prima initia Successionis testamentariae apud Romanos.

af 2
+

~~38~~ 40.
DISSERTATIO INAUGURALIS
JURIS GENTIUM,
DE
TEMPLARIORUM
EQVITUM ORDINE
SUBLATO,

QVAM
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. PHILIPPO WILHELMO,
PRINCIPE BORUSSIÆ, MARCHIONE BRAN-
DENBURGICO, AC DUCATUS MAGDEBURGICI
GUBERNATORE &c. &c.

IN ACADEMIA REGIA FRIDERICIANA,
Ex decreto Illustris Facultatis Iuridica
PRÆSIDE

DN. CHRISTIANO THOMASIO, JCTO,
S. REG. MAJ. BORUSS. CONSIL. & PROF. PUBL.
h. t. DECANO,

PRO LICENTIA

Summos in utroque Jure honores & DOCTORALIA
Privilegia legitime consequendi,
IN AUDITORIO MAJORI,
Horis ante- & pomeridianis,

Solemni Eruditorum Disquisitioni submittit

JOHANNES JACOBUS STIPPE,
Iserlohnâ Marcano - Guestphal,

Ad D. 1. Aug. M DCC V.

HALÆ, LITERIS SALFELDIANIS.

VIRO PERILLUSTRI
ATQVE
EXCELLENTISSIMO
DOMINO,
GOSWINO FRI-
DERICO DE VOSS,

à Rodenberg &c.

SUÆ CELSITUDINIS REGIÆ,
VIDUÆ ELECTRICIS PALATINÆ
SUPREMO AULÆ PRÆFACTO,

DN. PATRONO SUO,

Humillimo Devotionis cultu ad cineres usque
venerando, Dissertationem hanc Inauguralem
facram facit

JOHANNES JACOBUS STIPPE,

B. C. D.

DISSERTATIO INAUGURALIS
JURIS GENTIUM,

De

TEMPLARIORUM EQVITUM
ORDININE SUBLATO,

§. I.

Templariorum Militum Ordo ab *Fastum de*
Hugone de Paganis & Gaufrredo de *quo queri-*
S. Aldemaro Anno 1188. Hierosolymis *tur.*
institutus fuit, sub eâ professione ut
vias & itinera maximè ad salutem pe-
regrinorum contra latronum insi-
dias, pro viribus conservarent. Atque hi quoniam
juxta templum Domini in Palatio Regio mansionem
habebant, Fratres Militiæ Templi seu Templarii sunt
appellati. Successû temporis maximis divitiis & bonis
aucti Principum ac Regum æmuli, horum odia gra-
vissima sibi attraxerunt. Tandem variis iisque hor-
rendis

A 2

horrendis criminibus inſimulati, Philippo Franciæ Rege procurante, Anno 1307. comprehenſi, ac partim confeſſi, partim per teſtes convicti, plerique vivi igne cremati ſunt, tandemque in Concilio Viennenſi à Clemente Pontifice V. Templariorum ordo abrogatus, eorumque bona Hospitalariis conceſſa ſunt. In Anglia etiam uno eodemque die, hoc eſt, 4. Idus Januarii Anno 1307. de mandato Clementis Pontificis, ad inſtantiam Philippi Regis Franciæ comprehenſi, deinde variis pœnis addicti, eorumque bona Hoſpitalariis pariter conceſſa. ^{a)}

*Statu con-
troverſia.
Non agi hic
primario de
abolitione
quâcunque
Ordinis Tem-
plariorum,
ſed de aboli-
tione per
ſupplicia &
lanienas.*

§. II. Dum vero de facti hujus juſtitia Scriptores diſſentiunt, iſque diſſenſus nobis dignus fuit viſus, quem Diſſertatione hâc ex principiis juris Gentium examinarem, ante omnia videndum eſt, quid in controverſiam veniat. Nimirum id quidem in genere conſtat, hoc loco quæri, an juſte ſublatus ſit Ordo Templariorum, nec ne? Sed alia eſt quæſtio de abolitione ordinis per extinctionem inſignium & reddituum, item per commutationem generis vitæ, alia de abolitione per ſupplicia & lanienas. Ad priorem modum fortè aliqua via & ratio reperiri poterat, cum non ſit negandum, talem fuiſſe vitam Templariorum & ſtatum, ut de reformatione debitè factâ, fortè (nam & eâ de re quædam, quæ pro Templariis afferri poſſint, infra ſuo loco ^{aa)} inſpergemus) non adeo magnas con-
quæ-

^{a)} In his circumſtantiis ferè conſentiunt, & qui Templariorum cauſam agunt, & qui factum Philippi & Clementis probant. Autores plures citant Cangius in *Gloſſario*, Hoffmannus in *Lexico Univerſali*, Morerius in *Dictionario*, voce *Templarii*. Gurtlerus, in *Hiſtoria Templariorum*. ^{aa)} §. 26.

querendi rationes Templarii habuissent. Sed tamen in præsentì primariò de posteriori quæstione nobis erit dispiciendum. *b)*

§. III. Unde nec sermo nobis erit, de innocentia *Non agi de* singulorum, multo minus approbare possumus illo- *innocentia* rum sententiam, qui in Martyrum classẽm retule- *singulorum* runt, qui isto processu trucidati sunt. *c)* Fuere non- *Et criminibus* nulli, imò plerique mangnis vitiis evrrupti. Sed alia *bus quibusvis, sed de* de qua hic controvertitur, quæstio est; An torus or- *reatu totius* do vitiis non quibusvis & criminibus, sed illis, de qui- *ordinis, in-* bus accusati & condemnati sunt, fuerint commacula- *titu crimi-* ti, annon potius ordo & quidem plerique ex ordine *num, de qui-* incuitu criminum, de quibus sunt accusati & condemna- *bus sunt con-* ti fuerint innocentes? *condemnati.*

§. IV. Unde cautè est tractanda, quæ hic immi- *Quæstio de* sceri solet quæstio, de intentione Philippi Regis Gal- *bona an pra-* liæ & Clementis Papæ V, Nam si ostensum fuerit, pra- *va intentio-* vis cupiditatibus horum Principum tribui debere to- *ne Regis Gal-* tum hunc exitum Templariorum, juvabitur quidem *lia & Papæ,* Templariorum cauta. At non statim justificabitur pro- *hic momen-* cessus adversus Templarios, etiam si monstretur, Re- *tum faciat.* gem

A 3

b) Conf. Bœcl. in *Excerpt. controvers. Illustr. Ex. 4. p. 17. 18.*

c) Vid. Nauch. *genem. 44.* quem citat in s. ratione dubitandi pro Templariis Bœcl. *p. 244. d. l. p. 21.* Quamvis dubitem, an rectè excerpserit Bœcl. quod iudicio multorum, pro martyribus fuerint habiti; Id quidem tradit Johannes Villaneus ap. Limn. *Tom. I. addit. ad Lib. 6. c. 2. p. 37. in fine* monachos & alios religiosos homines, quorundam Templariorum combustorum veluti facrorum Martyrum cineres collegisse. At hoc non est, eos pro Martyribus habere.

gem & Papam opiuione & perſuaſione juſtitia feciſſe quicquid fecerunt. d) Nam poterit etiam bonâ fide quid fieri, quod regulis juſtitia repugnat. Summum juſ ſumma injuria. Et maximi juſtitia promovendæ conatus ac perſuaſiones DEO gratum quid faciendi, ſæpiſſimè injuſtiſſima quæque perpetrarunt, ob conſcientiam erroneam & ignorantiam doctrinæ de juſto & injuſto.

§. V. Cum autem verſemur in materia morali & juridica, fruſtraneum arbitror monitum nonnullorum e) quale judicium hic ferri poſſit, aut non ferri. *Fruſtraneum monitum Bœcleri, hic non ferri poſſe judicium ſcientificum, ſed partim morali-ter certum, parim veriſimile.* Non ferri poteſt, inquiunt, judicium per omnia, ut vocant ſcientificum: non modo propter communem ſcientia talis defectum, qui, ut ſunt humana variis tricis & impedimentis obnoxia, plerumque in cauſis majoribus occurrit; ſed quod acta judicialia ad eum modum, qui ad videndam cauſa juſtitiam aut injuſtitiam ſufficit, non ſunt publicata. Idque intelligi quidem imprimis debet de cauſa univerſa, tum etiam de cauſis ſingulorum Templariorum. Regum quoque hac in re conſilia occulta nemo ſatis aſſequitur. Ferri poteſt, quatenus moraliter certum eſt, totum ordinem non potuiſſe jaçtatis criminibus infamari & damnari, præſertim ſupplicio capitali de plerisque inauditis & indefenſis exacto. Nam hac indubia eſt injuſtitia. Cætera conjecturis debentur, qua in ſumma controverſia potius pro templariis videntur occurrere. Neq; otioſum faltem eſt talia monere hoc loco, ſed & ipſa hæc monita variam

d) Conf. Bœcl. d. l. reſp. ad tit. 2. contra Templarios, n. 4. p. 19.

e) Bœcleri d. l. p. 21. ſeq.

riam censuram merentur hic saltem brevissimis expediendam,

§. VI. 1. Si per iudicium scientificum intelligitur scientia mathematica, nullum est dubium, res morales & mathematicas habere diversas demonstrationes, si vero eo respexit Bœclerus, moralia plane non cadere sub demonstrationem, quæ communis Aristotelicorum sententia est, falsitas hujus hypotheseos hodie post doctrinam Pufendorffii *f)* pro evidenter demonstrata habetur. 2. Moralis certitudo (in materia politica vel juridica, ut hic) & conjecturæ ac verisimilitudo sibi invicem parum commodè opponuntur, cum omnis talis moralis certitudo nitatur conjecturis, *g)* etiam illa, quod totus Ordo non potuerit jactatis criminibus infamari, ut infra suo loco videbimus. Etsi non diffiteamur, in morali certitudine dari gradus, ac unam conjecturam fortiolem inferre verisimilitudinem quam alteram. 3. Quod Bœclerus dicit, humana variis tricis & impedimentis esse obnoxia, verum quidem est, sed propterea non sequitur, in ejusmodi rebus non locum habere posse scientiam, cum tota Jurisprudentia nostra occupata sit circa actiones humanas, & tamen rectè dicitur, justiatque injusfi scientia, aut, si scientiæ voce velis in significato Aristotelicorum uti, si maximè scientia hic locum non habeat, locum tamen habebit fides, quæ in moralibus & jure scientiæ æquipollet & æqualem attentionem, majorem vero prudentiam & majus iudicium requirit,

*Et insuper
multis obser-
vationibus
ac censura
obnoxium.*

f) de J. N. & G. Lib. I. c. 2.

g) vid. Dn. Praeses *Dissertat. de fide jurid.* c. 1. §. 9. 11.

requirit, quam scientiæ mathematicæ & similes. 4. Si per causas majores, ut videtur, Bœclerus actiones Regum intelligit, ac in ea opinione est, acsi Regum actiones difficilius possint examinari, quam actiones privatorum, in eo satis apertè fallitur, cum Principum actiones earumque circumstantiæ regulariter minus soleant esse occultæ atque actiones privatorum. *b)* Unde & §. limam meretur, dum in sequentibus addit, quod Regum consilia occulta nemo satis assequatur. Reges sunt quidem homines eminentes, sed homines tamen, adeoque eadem est investigatio in eorum consiliis penetrandis, ac in inquirendis consiliis privatorum. Et quo majori potentia pollent, eo minus vel solent occultare consilia sua, vel, etiamsi velint, possunt, cum plures homines in eorum facta inquirere soleant, quam in actiones privatorum. Et ostendunt insuper sequentia, quam parum occulta fuerint hac in re consilia Regis Galliæ & Papæ, etsi eadem variis artificiis occultare allaboraverint. 6. Quod Bœclerus urget, acta judicialia ad eum modum, qui ad videndam causæ justitiam & injustitiam sufficiat, non esse publicata, in eo iterum fallitur. Ipsa confessio Scriptorum, qui factum hoc defenderunt, de circumstantiis hic momentum afferentibus, sufficit ad defendendos Templarios. Et si vel maxime Bœclero incognita erat publicatio actorum à Puteano facta, nunc tamen, postquam libellus Puteani in omnium manibus est, id amplius de hoc negotio asseri nequit.

§. VII Sed

b) vid. Dn. Præfidis *Kleine Teutsche Schriften* n. 10. p. 483. junctâ ejusdem *Weiterer Erleuterung* 16. c. 4. p. 220. seq.

§. VII. Sed forte non licet inquirere in justitiam facti hujus. Reges sancti sunt, & cum in genere de mortuis non nisi bene sentire debeamus, multo magis id valebit, in Regibus defunctis. Ita quidem est, verum sanctitas Regum eo non est extendenda, ut in recensendis eorum factis veritati fiat præjudicium. Subditos primariò respicit sanctitas Regum, neque censura locus est in ipsorum actiones, quamdiu vivunt, id enim intuitu subditorum non modo periculosum, sed & indecens est. Mors uti omnia jura, ita & omnia sanctitatis illius oppositæ, si quæ sunt, privilegia tollit. Maximè Reges suos, etiam duros, venerari solent Galli, & tamen cordatiores, ut Mezeræus & similes injustitiam facti non dissimulant. Ipsi Scriptores Pontificii, nisi aperte adulentur, non differuntur actiones Pontificum injustas. Nos vero etiam si viderent Philippus & Clemens, ad subditos eorum non sumus referendi. Non decet sapientem in judicio ferendo affectui indulgere, & investivis uti, etiam in didicandis actionibus privatis, multo minus in actionibus Principum; sed verba in factum utrobiq; temperanda. Non tamen propterea vitia humano generi communia, ut cupiditas pecuniæ, astutia, actionum injustarum palliatio variis justitiæ prætextibus, & similia, tacenda aut nominibus virtutum insignienda sunt. Sed & de Regibus valet, quod sint homines, & adeo nihil humani à se alienum esse arbitrari debeant. Deniq; etsi Reipublicæ literariæ non sit magna potentia, est tamen ejus maxima libertas, ut & de Regum ac Principum factis sententiam ferat,

*Licetam esse
inquisitio-
nem mode-
stam in ju-
sticiam hujus
facti.*

B

eaque

eaque licentia absque insigni Reipublicæ detrimento ei nequeat auferri.

Sed & utili-
lem.

§. II. X. Affluentienda est studiosa juvenus in Academiis judicio ferendo, etiam de Regum actionibus, cum Academiæ debeant esse seminaria Reipublicæ, opus vero habet Respublica vel maxime Consiliariis, & qui factorum publicorum justitiam deducere & ad verfarum partium injustitiam ostendere scire possunt. Igitur Juvenes in ejusmodi negotiis præparandi ac exercendi sunt in Academiis; Non vero poterit id fieri commodius, quam si speciminum loco proponantur facta publica ac illustria, Principum fati tunciorum ac exterorum, cum & prudentia & decorum non admittant, ut id de factis viventium fiat.

De speciali
usu hujus dis-
quisitionis,
sententia
Gurtleri.

§. IX. Atque hoc usu communi & generali contenti esse malimus, quam multa de usu speciali quaestionis præsentis differere. Veremur enim, ut accurationibus placeant ea, quæ de præsentis negotio quidam differunt; i) *Verane, an facta fuerint crimina, de quibus accusabantur Templarii, questio est; casus recta, de sententia ad intelligendas judiciorum Dei rationes multum facit. Nam si omnino erant innocentes, negari haud poterit, Pontificem Romanum, & reliquos Ecclesie Antistites in synodo coactos, reorum causas iniquâ interdum lance ponderare, & ira, odio, invidia, avaritia, aliisque affectibus abreptos, vel ignorantia, credulitate & suspitione occupatos judicare. Quod si vero sive omnia, sive aliqua patra vere scelera, quorum insimulabantur aut omnes aut singuli,*

i) Nicol. Gurtlerus *Histor. Templar.* §. 194. p. 342. conf. §. 198. *in fine.*

aut pleriqve, ii, qui conqueruntur, Romana Catholica Ecclesia cum caput tum membra, cum Clercos tum Laicos & Ordines religiosos cum monasticos tum militares vitam aliquando vixisse turpissimam, sanctaque cum veritate infociabilem, indictum habent argumentum, quo partem accusationis istius confirment. Quod si denique infausus ordo sine omnium & singulorum culpa est abolitus, invidia, potentiaque & calumnia oppressus, is, qui rem alius secum reperet, facile hinc colliget, ordinis institutum Deo non placuisse, eiqve nec peregrinationes religiosas, nec insanam Palestina cupiditatem gratam acceptamque fuisse.

§. X. Etenim ut taceam, quod de judiciis Divinis differere, magis ad Theologos (qualis etiam fuit Autor, unde dicta attulimus) pertineat, quam ad Jurisconsultos, sunt judicia Divina in sensu Theologico actus speciales justitiæ Divinæ in peccatis hominum exemplariter vindicatis aut castigatis animadversi, unde parum commodè ad judicia Divina refertur observatio, quod Pontifex & Clerus Pontificius in Synodis inique judicare soleant, quod item Pontifices & Ordines Ecclesiastici aliqve religioni Romanæ addicti turpissimè vixerint. Neque tales observationes opus habent disquisitione de justitia extincti Ordinis Templariorum, cum de iis nemo, qui saltem aliqualem re-

Quæ exami-
natur.

B 2

rum

(1) Dn. Joh. Christoph. Becmannus, *dissert. de judiciis Dei*, anno 1667. habita. c. 1. §. 1. quam dissertationem (ut obiter notem) insigni plagio anno 1684. Francofurti suo nomine publicavit. H. H. Meier quidam, & Electori Moguntino dedicavit, sub titulo; De occultis Dei judiciis.

rum humanarum notitiam habet, dubitaverit. Præterea non video, quâ ratione connectatur argumentatio: Templariorum ordo permissione Divinâ, calumniis & invidiâ est oppressus; Ergo ordinis institutum & peregrinationes religiosæ in Palæstinam Deo non placuerunt. Supponit potius hæc argumentatio falsam sententiam, ac si eventus infelices probent consiliorum & actionum præcedentium injustitiam, quam ipse Deus in libro Iobi integro, ut qui in Canone est, oppugnat. Oppressio Christianorum sub Imperatoribus gentilibus, deductio Judæorum in captivitatem Babylonicam, non probant, quod Christianismus & institutio Reipublicæ Judaicæ Deo displicuerint. Et in genere monendum, pleraque argumenta de judiciis Dei esse multis dubiis obnoxia, cum regulis destituamur judicandi de singularibus istis, justitiæ Divinæ actibus, & plerumque in uno eodemque facto homines prout eum, cui adversi quid accidit, vel amarunt vel oderunt, contraria planè de judiciis Divinis judicia proferre soleant. Quare talia de judiciis Divinis argumenta circumspectiores, saltem illustrationis loco, aliis addere solent, non vero ut primaria proferre.

*Autorum via
sententiæ,
de causâ
Templariorum.*

§. XI. Fuere quidem de controversia quam tractamus, jam olim contraria scriptorum judicia, quibusdam approbantibus extinctionem ordinis, quibusdam inculpantibus Philippum & Clementem, quod injustè condemnaverint innocentes. Eaque de re varia loca Autorum, jam suo tempore excerptis Philippum

Philippus Camerarius *m*) & novissimè Gurtlerus *n*) sed breviter & obiter quasi isti rem tangunt. Fufius rem expendit Mariana *o*) ambiguè quidem scribens, sic tamen ut sentias, eum id agere, ut Templarios defendat; quem postea exscripsere Aubertus Miræus *p*) & Franciscus Mennenius. *q*) Rationes in utramque partem, proponunt Limnæus *r*) & Bœclerus *s*) sic tamen, ut appareat, eos inclinare in partes Templariorum. Apologiam Philippi IV. intendit, qui Petri Puteani Bibliothecarii Regii Historiam condemnationis Templariorum post mortem ejus edidit *t*) Gallicè scriptam, sed quæ, ut ostendemus distinctius, parum apta est ad obtinendum finem propositum. Unde non malè fecit Gurtlerus, quod & ipse sibi proposuerit *u*) breviter quidem sed tamen diligenter tradere, quid in causa hac sibi videatur verum, quid falsum, quid certum, quid incertum, quid verisimile, quid item

B 3

diffi-

m) In *Horis subcisivis cent. 3. cap. 90.*

n) *Historia Templariorum. §. 195. & 197.*

o) *De Rebus Hispanicis Lib. 15. c. 10.*

p) *Orig. Equest. lib. 1. c. 5.*

q) *Dehc. Equest. p. 99. uterque Autor extat in Gualteri libro II. Chronici Chronicor. Ecclesiastici.*

r) *Tom. I. addit. ad lib. 6. c. 2. p. 36.*

s) *Excerpt. controvers. illustr. Exempl. 4.*

t) Post mortem Petri Puteani à fratre ejus editam esse Historiam illam, patet ex præfatione ad editionem Parisiensem anni 1685. sed hanc editionem non esse primam certum est, cum jam anno 1665. iste Petri Puteani tractatus in idioma Germanicum translatus sit.

u) *Histor. Templar. §. 198.*

diffimile: ostendet tamen ipsa dissertatio nostra, ejus diligentiam, quam, quoties ea utemur semper indicabimus, & nostræ reliquisse, quæ ageret, fortè ideo, quia nullum alium finem sibi proposuit, nisi ut præterita Dei judicia rectè intelligeret, & de futuris eò prudentius opinari disceret, x)

An nobis timenda exceptio rei judicate & quod præsumptio stet pro judice.

§. XII. Neque frustra disputabimus de justitia aboliti ordinis Templariorum, cum in dissertationibus Academicis ex jure gentium non timeamus exceptionem rei judicate, & quod pro judicibus stet præsumptio juris, quod rectè judicatum fuerit. Hoc argumento plurimos acquievissè, neque, ausos esse in dubium vocare auctoritatem judicii, imò id pro fundamento posuisse condemnandi causam Templariorum, notat Limnæus, & ex eo repetit Bœclerus. y) Sed non vidi tamen aut me legissè memini, quod ullus scriptor id argumentum expressis verbis urgeat, quamvis forte fuerint inter eos ita stupidi & doctrinæ de justo ita ignari, ut de justitia facti ob auctoritatem rei judicate dubitare non fuerint ausi.

Responsiones Bœcleri re-jecta.

§. XIII. Undè malle, ut Bœclerus, dum in salium gratiam respondere voluit ad eam objectionem, id melius fecisset, neque & hic ostendisset, quod, ut ex plurimis ejus scriptis patet, felicior fuerit in dubiis formandis, quam solvendis. Respondet vero tripliciter: 1. Fuisse tamen ab eo tempore usque in hunc diem ante & post dissidium religionis, qui non rectè judicatum crede-

x) D. §. 198. conf. jam §. præced. dicta à nobis de judiciis Divinis.

y) Locus modo citatis.

rent, Hic vero urgebit opponens haud dubiè, eam
 responfionem non ferire argumentum, diffenfum hunc
 facti effe, neque tollere atq; argumentum à jure non dif-
 fentiendi defumtum. 2. Dicit: *Aliam effe quæftionem
 de abolitione Ordinis per extincionem infignij & redi-
 zuum & commutationem generis vitæ, aliam de abolitione per
 fupplia & lanienas. Ad priorem modum forè aliquam viam
 reperiri potuiffe, non item ad posteriorem.* Sed & hic ur-
 gebit opponens, hanc obfervationem pertinere qui-
 dem ad formandum ftatum controverfiæ, 2) nihil
 autem facere ad tollendam objectionem, cum ne hi-
 lum quidem ad eam refpondeat. Concludit 3, *id im-
 poffibile effe moraliter, totum aliquem ordinem, pluri in-
 auditis aut indefenfis & haud dubie innocentibus, damnare
 & exitio adjudicare.* Ipfam dubitationem judicis contra
 judicem fufpicionem generare; cum præfertim ponatur fun-
 damentum ad ferendam fententiam inutile & invalidum
*refer. Limæo d. l. ex Alberico. Adde Paul. Emyl. in Phil.
 Fulcro p. 421.* Hic denique reget opponens, hoc iterum
 non effe refpondere ad rationem dubitandi oppofitam,
 fed probare thefin contrariam, adeoque mifcere offi-
 cia refpondentis & opponentis.

§. XIV. Igitur uti de his rationibus probandi à
 Bœclero adductis intra fuo loco videbimus, ita magis
 pertinenter ad objectiones rei judicatæ & præfumptio-
 nis refponderi poteft, hæc effe privilegia Reipublicæ
 literariæ, ut ipfæ res judicatæ & acta Regum ac Prin-
 cipum examinet, adeoque exceptioni rei judicatæ hic
 non

2) Quorfum & nos retulimus jam fuprà §. 2.

non sit locus. Præsumtionem quod attinet pro judicibus, dici poterit, esse hanc præsumtionem etiam civilem & valere in Republica civili, non in Republica literaria, ubi ex natura communis corruptionis humani generis sæpe præsumptiones contrariæ contra judices vincunt præsumptiones juris civilis. Jure Civili quilibet præsumitur bonus, Jure naturæ quilibet præsumitur homo; Homines autem natura insipientes sunt. ^{a)} Deinde etsi demus etiam jure gentium præsumtionem esse pro judice, erit tamen præsumtio non juris & de jure, sed juris tantum; id est, non est ratio infallibilis, quæ non admittat contrariam probationem. Ita judicatum est, ergo pro vero tamdiu habetur, donec ostendatur contrarium. Demus ergo & hoc dissentientibus, qui Templarios juste condemnatos esse arbitratur. Non opus habent, ut præter provocationem ad acta & judicata nova argumenta sententiæ suæ afferant, sed incumbit onus probandi defensoribus Templariorum, sufficit ipsis, si respondeant ad rationes, quæ pro defensione adducuntur.

*Ex quibus
Autoribus de-
cisionis mo-
menta affe-
renda.*

§. XV. Igitur ut omnis defensio ex circumstantiis facti est elicienda, sic & in præsentis casu momenta defensionis pleraque si non omnia ex facto deducenda erunt. Facta vero suppeditantur ab Historicis, & si Historici dissentiant in circumstantiis facti, ante omnia videndum erit, quinam alii sint præferendi. In quæstione præsentis, etsi non nulli scribant, quod eo

a) Vid. Dn. Præs. Fundamenta Juris N. & G. modo publicata. l. 1. c. 3. §. 4. seq.

tempore, quo ordo Templariorum fuerit abolit9, null9 Auror dubitaverit de justitiâ condemnationis, quam vis aliqui putaverint, quod fortè cum uno & altero ex Templariis non ex regulis æquitatis actum fuerit *b)* ostendent tamen Autores supra *c)* indicati, dubitasse omnino & veteres pariter & noviores autores. Unde defensores Regii *d)* inter alia fundamenti loco ponunt, Autores veteres sententiam judicum contra Templarios & ejusdem executionem damnantes maximâ ex parte aut schismaticos fuisse, aut inimicos Regis Galliæ; recentiores vero esse hæreticos & nominis Gallici hostes, neutris ergo fidem & integritatem adscribi posse. Quare ante omnia & nobis erit videndum, ut de talibus Autoribus nobis prospiciamus, adversus quos illa

C

obje-

b) Citantur eam in rem ab Autore des verthädigten Preussens Natalis Alexander (qui jam non est ad manus) *Tom. VII. Seculo XIV. Dissert. 10. art. 1. p. 503.* Petrus Puteanus in *historia damnationis Templarior.* Puteanus ubi hoc asserat, me legisse non memini. Natalis Alexander, si id asseruit, nescivit, quid scripserit. Si enim nemo dubitavit, ordinem justè esse condemnatum, id est, veras esse imputationes & accusationes ordini factas, nemo etiam potuit dubitare de justa condemnatione singulorum. *vide infra S. 26.*

c) *supra S. 11.*

d) Si Limnao *d. 1. p. 38.* fidendum. Ipsi enim non observare potuimus, à quoquam hanc exceptionem esse formatam, & forte Limnaus magis excerpere voluit, quid excipi fortè possit, quam quid revera exceptum fuerit. Idem etiam monendum circa rationem 4. contra Templarios apud Bœcl. *d. 1.* utpote quæ haud dubie ex Limnao fuit exscripta.

objectio non habeat locum, aut ostendenda objectio-
nis illius impertinentia,

*Objectiones
de inimicitia
Aurorum er-
ga Gallos eo-
rumque hæ-
resi parum
inferre.*

§. XVI. Scilicet solet quidem esse communis
pervasio, ac si hominum vitiosorum aut inimicorum
testimonium sit simpliciter rejciendum. Sed cum ta-
men quotidiana experientia doceat, sæpe inimicos &
vitiosos homines verum dicere, sæpe amicos & qui
pro virtuosis habentur falsa loqui, non agnoscimus il-
lationem objectionis, quasi inimicis Regis Galliarum &
nominis Gallici hostibus, item schismaticis & hæreticis
(posito etiam, de quo tamen jure adhuc dubitatur e)
quod hæresis sit crimen) nulla fides & integritas ad-
scribi possit. Orta est hæc erronea illatio ex male in-
tellectis textibus Juris Civilis de requisitis testium agen-
tibus, & ex confusione fidei historicæ & juridicæ. f)
Quicumque ex istis fundamentis, non credendum esse
testi in propria causa, inimico, perjuro, injurato in hi-
storia disputant, ipsimet quod in aliis taxant, commit-
tunt, testes scilicet causæ, quam tractant faventes, di-
versæ inimicos, injuratos &c. producentes. g) Si qui
in præsentî quæstione scriptores ideo rejicere vellent,
quod Gallis inimici, aut hæretici sint; cogitare debe-
rent, fautores Templariorum æquali jure adversus
scriptores ab ipsis prolatos excipere posse, eos esse
amicos Papæ & Regis Galliarum, aut certe Templario-
rum inimicos, & similiter (cum in diffidio religionis
pars

e) vid. D. Præsid. *Dissert. An Hæresis sit crimen.*

f) Fufius hæc ostendit Dn. Præses *Dissert. de fide juridicæ. c. 1. §. 59. & c. 2. §. 54. 60. seq.*

g) *conf. d. Dissert. c. 2. §. ult.*

pars utraque alteram soleat convitio hæreseos onerare) hæreticos. Sapiens in dijudicanda veritate historica non omittit quidem considerationem personæ, quis dicat, sed primario tamen oculos mentis eò intentos habet, quid dicatur, an id conveniat cum natura humana, cum genio personarum, de quibus agitur, an in circumstantiis sit connexio &c.

§. XVII. Deinde urgerem adversus illos, qui talia opponerent, ut specialius mentem suam declararent, quem scriptorem pro schismatico, hæretico Gallorum inimico haberent, atque insuper imputationem hanc probarent. Communis Autor unde periculum narrationem circumstantiarum huc pertinentium hausert est Johannes Villaneus, & qui Italica Villanei in suam historiam latinam transtulit S. Antonius uterque Italus & Catholicæ religioni addictus, nulla ex conjectura probabili Regi Galliæ aut Gallis inimicus, aut etiam si his foret, nulla ex ratione inimicus Papæ b) (cujus causa in hac controversia est commixta cum Rege Galliæ.) His vero sic præmissis, tum demum locum habet, ac pondus affert responsio Bœcleri, i) quod hæc inculpatio non valeat in omnibus. Ita certe

Easque partium convenienter hic in scenam produci.

C 2

in

b) vide de utroque Dictionarium Morerianum.

i) in Excerpt. controvers. illustr. d. exempl. 4. respons. ad tit. 4. contra templarios. Sed hæc, inquit, non dici possunt de Nauclero, de Alberto Argent. de illis, quos sequitur Drexelius in Tribunali Christi lib. 2. c. 3. §. 2. De Alberto Mirao, cujus iudicium. vide de Orig. Ord. Equest. p. 12. Nam si responsiones propositas à nobis non præmittas, urgebunt forte dissentientes, hos deceptos esse ab iis, quos descriperunt, & sufficere, quod fontes sint inquinati.

in Mezeræum cordatum historicum Gallicum, nulla cadit suspicio, quod aut sit Gallis aut Regis Galliarum inimicus, aut hæreticus aut schismaticus.

Nos potissimum sequemur Puteanum, Mezeræum, Raynaldum minime suspectos.

§. XII. Igitur ne pars adversa ullam de nobis conquerendi causam habeat, fundamenti loco ponamus circumstantias facti, quas ipse Puteanus defensor Regius in recensione negotii gesti adducit, nisi ubi rationibus justis ostendere poterimus, cur ab eo recedamus. Sed quoniam tamen quasdam circumstantias & antecedentes & concomitantes, quæ non parum ad dispectionem præsentem faciunt, omittit, liberum erit nobis, easdem ex Mezeræo, qui, ut modo notavimus, nullâ ex parte suspectus esse poterit, supplere, & ad earum illustrationem scriptorem catholicum nostrorum temporum, adeoque nec schismaticum nec hæreticum, nec Gallis infestum Odoricum Raynaldum, Baronii continuatorem in subsidium assumere, utpote qui pleraque huc pertinentia ex primis fontibus prolixè adducit.

Vitia Templariorum, ambitio, avaritia, voluptas.

§. XIX. Igitur accusantur Templarii & quidem communi quasi consensu, 1) quod augmento & incremento divitiarum ambitione nimia aliisque vitiis multorum odia sibi comparaverint. Nimiarum divitiarum horum equitum, ambitio intolerabilis, mores avari & irritantes Principes ac dominos, qui belli sacri causa in Palæstinam ibant, contemptus potestatum secularium & ecclesiasticarum, vita dissoluta & luxuriosa ac libidi-

1) Si Jacobum Vitriacum excipias, qui nonnisi de virtutibus eorum loquitur, ubi tamen ferre possis Puteani conciliationem p. 4. & 5. inter tempora distinguentem.

bidinosa eos communi odio exposuerant, & sup-
peditabant speciosos prætextus eorum extirpationem
concludendi, Ita ratiocinatur prudentissime Meze-
ræus. ^{m)})

§. XX. Non dicit, quod hæc causæ fuerint præ-
textus eos extirpandi, sed saltem eorum extirpationem
determinandi, i. e. quæ occasionem dederunt Philippo,
ut sibi proponeret, sub aliis prætextibus hunc Ordinem
extirpare; si enim sine his præcedentibus causis fuisset,
capita accusationis non visa fuissent ulli homini credi-
bilia; at flagrante odio communi adversus Temp-
lariorum, istis ex causis prævidebat Rex credituros esse fa-
cile homines capita accusationum, etsi incredibilia,
quia homines facile credunt de iis quos oderunt, quæ-
cumque mala de iis ab aliis dicantur. Atque hæc ob-
servatio ideò hic fuit ponenda, quia ista duo nonnun-
quam à scriptoribus confunduntur, ut jam ex decla-
ratione eorum, quæ ex Mezeræo summatim adduxi-
mus, patebit.

§. XXI. Nempe divitias quod attinet, etsi tan-
ta fuerit initio paupertas fratrum, ut duo fratres uno
equo usi fuerint, successu tamen temporis modico,
non solum eorum numerus sed & bona ac possessiones
ita augebantur, ut regibus opulentiis pares fierent,
cum scilicet infano homines flagrarent amore Palæ-
stinam visitandi, adeoque milites nostros, qui defen-
sioni locorum sanctorum peculiari voto se adstrinxe-
rant,

*Eorum divi-
tia unde?*

C 3

m) *Abregé de l'histoire de France Tome II. sous Philippe le bel.*
pag. 800. De luxu & libidine eorum adde Gurtlerum
§. 199.

rant beneficiis afficiendi. Adde, quod Templariorum Ordini Principes aliiq; primariæ nobilitatis viri se aggregaverint, & quò viverent commodius, simul opes suas in eorum ærarium contulerint. Hos inter benefactores ordinis etiam ex Regibus Galliarum memorantur Ludovicus VII. & Philippus, II. n)

Superbie eorum ac avaritiæ specimina.

§. XXII. Superbiæ vero notam & avaritiæ maxime incurrerunt, quod cum primis initiis a Patriarchâ Hierosolymitano ordinis institutionem, mansionem, protectionem & omnia prima beneficia susceperint, postea florente ordine à Pontifice impetraverint privilegium exemptionis, ut non amplius sub Patriarchæ obedientiâ, sed immediatè sub Papâ essent, unde à quibusdam cum Chamo, maledicto filio Noe, patrem contemnente comparantur: Imò ab aliis Papis decimas & primitias privilegiis acquisiverunt & ecclesiis subtraxerunt. Hinc notari etiam solet, quod cum Richardus Rex Angliæ à sacerdote admoneretur, ut superbiam & avaritiam & luxuriam, quibus Aula ejus inquinabatur, eijceret, vel ut sacerdos loquebatur, aliis nuptui daret, ne gravius à Deo puniretur, convocaris Regni proceribus dixit: Do superbiam Templariis & Hospitalariis, avaritiam monachis, & luxuriam ecclesiasticis prælatis cum clero. o)

Quomodo Cleri odium sibi attraxerint.

§. XXIII. Non mirandum vero quod hoc pacto cleri odium inextinguibile incurrerint, & quod Miræus

n) ut ex variis Scriptoribus & documentis probat Gurtlerus §. 89. 91. 113. 114. 115.

o) Puteanus p. 6, Gurtlerus §. 116. 119. 121.

ræus p) ista duo capita, tanquam primarias causas (scilicet impellentes v. §. 21.) Ordinis extincti memoret. Itaque diu ante eorum extinctionem cogitatum fuit de eorum reformatione. Iam anno 1289, Papæ Nicolao IV. consilium datum fuit, uniendi Ordinem Templariorum & Hospitaliariorum, & fertur, jam Papam ea de causa ad principes christianos & magistros ordinum scripsisse, quamvis tùm res effectu caruerit.

q) Ipse Puteanus fatetur r) alium quendam Gallicum scriptorem paulò ante eorum extirpationem in tractatu quodam de recuperatione terræ sanctæ, annotasse ipsorum vitia, & quod eorum divitiæ planè sint inutilis ad recuperandam Palæstinam, quodque eapropter ipsis sint auferendæ, item quod ejusmodi reformatio toti orbi offensura sit perfidiam ordinis Templariorum, & quod terram sanctam prodiderint.

§. XXIV. Scilicet quod perfidiam attinet, valde culpari solent, quod Fridericum II. ipsi & Hospitalarii Soldano Babylonæ prodiderint, & quod Sultanus ipse hanc proditionem detestatus fuerit & literas eorum ad Imperatorem miserit. s) Sunt & quidam scriptores, qui ipsorum dolo impurant, quod anno 1250. Ludovico

p) *Orig. Ord. Equestr. c. 4. p. 10.* qui postquam ex Tyrio recessisset, quod Patriarchæ obedientiam denegaverint & Ecclesiæ decimas subtraxerint, subjungit: *Quare sub Clemente V. Pontifice ordo penitus sublatus & quotquot comprehendendi potuerunt necati sunt.*

q) ex Osterhausio Dn. Becmannus in *Observationibus Germanicis de ordine Johannis cap. 1. in fine.*

r) *d. l. p. 6.*

s) ex Matthæo Paris, Mezeraus *d. l. p. 5.* & Gurtler, *d. l. §. 21.*

Ludovicus Rex Gallix apud Damiatam à Soldano Babylonix captus fuerit, & quod hoc caput etiam fuerit inter capita accusationis *r*) quamvis de utroque sint justæ dubitandi rationes. *u*)

Vitia hæc & inculpationes, cur minus apud accusandos Templarios?

§. XXV. Ad do quod facîle præviderent inimici Templariorum, quod ob ista vitia etiam si gravia & enormia non potuerit accusari ordo. Etsi enim istæ inculpationes aliis ansam dederint eos incusandi, quod cum Saracenis in Christianorum perniciem conspiraverint *x*); tamen factum cum Friderico secundo à temporibus Philippi erat nimis remotum, & sic accusatio præscripta, & aliæ circumstantiæ sunt, quæ accusationem conspirationis cum Saracenis non reddebant verisimilem, partim quod à Saracenis subinde cæsi, fugati & toto procul orbe ejeti fuerint, partim quod potius studio rei Christianæ tutandæ conservandæque cum hostibus interdum inducias optarint aut fecerint, cum Barbaros viribus longè superiores esse cerne-
rent *y*).

Et ne quidem ad abolitionem Ordinis incruentam.

§. XXVI. Quia imo ipsa vitia Templariorum de quibus constat tantum abest, ut ad accusationem criminalem suffecerint, ut ne quidem ad abrogationem ordinis

r) Continuator Tyrii apud Gurtlerum §. 192. p. 339.

u) de priore quidem, si quis consideret circumstantias, quibus factum, ut Rex Gallix Ludovicus captus fuerit, narratas ab ipso Gurtlero §. 171. seq. De posteriore vero, quod inter capita accusationis à Puteano, & ab ipso Clemente Papâ recensita, id non compareat,

x) ut ex Plantina Mimeus d. p. 10.

y) Gurtler. §. 202.

ordinis fuerint sufficientia, minimum ex hypothesi & moribus illorum temporum. Nam prima illa perfidia non fuit totius ordinis, sed saltem quorundam ex ordine. Deinde, fac eos nimias divitias undecunque corrasas possedisse, possidebant & adhuc possident ordines alii ecclesiastici. *z*) Si propter superbiam nimiam, quam ipsis nuptui dederat Richardus Rex Angliæ, debuisset ordo reformari, debuissent & Hospitalarii reformari, ut quibus simul nuptui data erat superbia, debuissent monachi & totus clerus extirpari, ut quibus Richardus idem nuptui dederat avaritiam & luxuriam *a*). Imo ipsi Hospitalarii socii erant Templariorum in perfidia erga Fridericum II. *b*). Ipse Papa hujus perfidiæ erat primarius autor & fautor *c*). Porro quod Papa Templariis per modum privilegii concesserat exemptionem à Patriarcha Hierosolymitano & decimas, non poterat rationem suppeditare, cur emendandus esset ordo, nisi simul rationem dedisset, emendandi aut abolendi Papam, privilegia rationi adversa concederem. Si ideo fuissent reformandi Templarii quod eorum divitiæ sint inutiles ad recuperandam Palæstinam, etiam reformari debuissent Hospitalarii & Teutonici ob eandem rationem. At Hospitalariis tristi reformatione Templariorum facta, accrescebant bona Templariorum.

D

§. XXVII.

z) adde Gurtler §. 92.

a) *Supra* §. 22. in fine.

b) *Supra*. §. 24.

c) Ut pote qui omnium conjurationum adversus Fridericum autor primarius esset. *Avent. lib. 7. Annal. Bojor* & ex hoc Boxhornius *Hist. univers. p. 782. seq.*

*Causa propi-
or extincti
ordinis ava-
ritia Philippi
Pulcri. Hujus
varia speci-
mina.*

§. XXVII. Interim tamen fuere hæc, quæ hæc-
nus memoravimus causæ veræ, etsi non justæ extin-
cti ordinis. Sed fuere causæ remotæ. Propior erat,
& ira Philippi Pulcri Regis Galliæ seu vindictæ cupi-
ditas, & avaritia ejus. Ante omnia videndum, an
Philippus fuerit vitio avaritiæ infectus. Ea vero de
re plura testimonia adsunt. Mercatores Italici nimis
usuris presserant populum. Rex pecuniâ opus habens
gavifus fuit, quod sub prætexu justitiæ illos pecu-
nia possêt emungere: adeoque unâ nocte omnes, etiam
innocentes, mercatores anno 1291. capti, ac pariter ut
nocentes magna pecuniæ summâ multati sunt, & sic
justitia in latrocinium versa est. *d*) Similiter anno 1308.
Judæorum bona confiscata sunt, sive ex zelo sive ex ava-
ritia, cum jam diuturna quasi consuetudine receptum
fuerit, ut Principes maledictis istis avaritiæ instru-
mentis in sua commoda usi, sæpè eos ejicerent, eum
in finem, ut magna pecuniæ summa ipsis pro eorum
receptione solveretur. *e*) Gaudebat insuper Rex Sta-
tus ministris duris, immisericordibus & aduetis omnia
auferendi subditis & miserum populum crudelissimè
vexandi. Mutabatur eum in finem ac deterior red-
debatur mōneta. Lucro inde maximo thesauris
Regiis illato valor ejus iterum minuebatur cum ma-
ximo populi damno. Ortus inde tumultus populi,
vastantis ac destruentis ædes Thesaurarii Regii, ac
in ipso templo, in quo tum Rex degebat, plurima
crimina committentis. *f*)

§. XXVIII.

d) Mezereus in *Epitome de Philippo Pulcro* p. 776.

e) Idem *ibid.* p. 799. Raynaldus *Tom. XV. Annal. Eccles.* f. 13.

f) Idem *ibid.* d. p. 799.

§. XXVIII. Tanta vero vitæ anteactæ jure gen- ^{Præsumptio}
 tium vis est in examinandis suspicionibus criminum ^{vitæ anteactæ}
 commissorum, ut exinde in ordinatione Carolinâ sæ- ^{contra Re-}
 pius inculcetur, potissimum indicium facere, si perso- ^{gem Gallia.}
 na, quæ criminis arguitur, talis sit, ut ex vita ante-
 acta indicium fieri possit, quod ad ejusmodi crimen
 valdè inclinet. Iam, quis neget specimina ista avari-
 titæ semper prætextu justitiæ palliatæ talia ac tanta
 esse, ut non gravis suspicio oriatur adversus Philip-
 pum Pulcrum, eum pariter quæsiuisse prætextum ju-
 stitiæ spoliandi Templarios divitiis suis. Quare & ipse
 Puteanus hanc præsumtionem tanti ponderis esse cre-
 didit, ut vel ejus solius removendæ causâ historiam
 condemnationis Templariorum conscripserit, g) quam-
 vis jam supra b) notatum fuerit, id adversus Tem-
 plarios non sufficere, etiamsi Philippum ab hac præ-
 sumptione solidè liberasset. Quod autem ne hoc qui-
 dem ritè præstiterit, suis locis infra apparebit, quan-
 do circumstantias illas unde momenta defensionis de-
 sumit, recensebimus.

§. XXIX. Accessit ad hanc cupidinem inhiandi ^{Accessit in}
 bonis Templariorum cupiditas vindictæ. Etenim ^{Philippo cu-}
 Templarii fuere Regi suspecti, quod seditioni populi ^{piditas vin-}
 per mutationem monetæ excitatæ occasionem dede- ^{dictæ.}
 rint. Credebatur hoc ab iis factum esse, quod ob in-
 gentes divitias magna etiam damna ex ista mutatio-
 ne monetæ fuerint passi. Ergo verisimile est, quod
 Rex, qui nunquam condonabat injurias, in recenti

D 2

memo-

g) Puteanus ab initio p. 2.

b) Suprà s. 4.

memoria & hanc retinuerit, & quod ista vindictæ cupiditas fuerit causa præcipua extirpandi ordinem. ⁱ⁾)

*Quomodo à
Philippo ab-
lectus Papa
Clemens V.
Lites Phi-
lippi cum Bo-
nifacio IX.
Quomodo
Clemens ad
Papatum
peruenerit.*

§. XXX. His præsuppositis notandum est, quomodo à Philippo in societatem allectus sit Clemens Papa V. Res paulo altius repetenda, sed breuiter. Bonitacius Papa VIII, homo, si quisquam, ambitiosus & sollicitus, auctoritatem Papalem extollere super omnium Regum & Principum majestatem, multas controversias mouerat Philippo, intuitu potestatis regiæ. Sed Philippus (quod valde laudamus in eo, adeoque Puteano ^{l)}) Regiam magnanimitatem injustè sub criminatione impietatis traduci asserenti, in hoc puncto adhæremus, ^{m)}) Regionum iurium defensor strenuus, maximis viribus se Papæ opposuerat; atque mutua eorum inimicitia eò peruenerat, ut Papa Regem excommunicaret, subditos ejus à fide liberaret, & regnum tanquam rem nullius primo occupanti concederet, Rex vero curaret, coram se Papam maximorum & horrendorum criminum accusari, & ad concilium deponendi ejus gratia convocandum provocari, ipsumque Pontificem à suis capi ac indignè tractari. Bonifacio mortuo, qui ei successerat Benedictus Papa XI. incepit quidem mitius agere cum Philippo, sed, cum tamen simul ita se gereret, ne auctoritas Papalis aliquid detrimenti caperet, non satisfiebat desiderio Regis Gallia. ^{m)}) Hoc vero Papâ factis functo, Cardinales electores in duas partes diuisi (quarum una cismontana vota sua direxerat ad alium quem

ⁱ⁾ Mezeræus *d. l.* ^{l)} *d. l. ab initio p. 2.*

^{m)} Mezeræus *in Philippo Pulcro p. 780. usq. ad pag. 796.*

quem Italum eligendum i. e. faventem amicis & confanguineis Bonifacii Papæ, altera ultramontana vero opravit virum Gallicum vel amicum Regis Franciæ) ferè per undecim menses pertinacia sua impediverunt electionem donec Cardinalis Pratenfis, caput factionis Gallicæ, astuto consilio usus persuasisset capiti factionis Italicæ, ut factio cismontana seu Italica eligeret tres ex ultramontanis ad Papatum idoneis, ex quibus factio Gallica postea unum in Papam eligeret. Factâ vero hac conventionem & solenni stipulatione per scripturam firmata, pars Italica nominavit tres Archiepiscopos Gallicos eis familiares & Regi Franciæ infensos, inter quos etiam fuit Archiepiscopus Burdegalensis. Quo expedito Pratenfis, cum nosset hunc Archiepiscopum ut Vasconem esse gloriæ & honoris avidum & ad omnia flexibilem, adeoque speraret, hunc facile inducendum esse ad omnem partem & amicitiam contrahendam cum Rege Franciæ, curavit velocissime per literas id Regi significari, ut hic tentaret, an intra tempus electioni destinatum possit sibi reconciliare Archiepiscopum, atque sic eo impetrato, iste à factione Gallica possit in Papam eligi. *n*)

§. XXXI. Rex Galliæ conventu instituto cum Archiepiscopo, & ostensis huic literis, quod in sua potestate esset determinatio futuri Papæ, declaravit, se ad eum eligendum fore promptissimum, si modo Archiepiscopus sex articulos ipsi vellet promittere. Hic vero inexpectato gaudio stupefactus, & in genua coram

Rex Philipus à Clemente ante electionem sex articulos stipulatur.

D 3 ram

n) Joh. Villaneus & ex hoc Raynaldus *Tom. XV. annal. Eccles. f. 1. & 2.*

ram Rege provolutus omnia promisit, atque sic in Papam absens electus est assumpto nomine Clementis V. Fuere autem isti articuli; Primus, ut Regem perfectè reconciliaret Ecclesiæ relaxando & veniam dando de adjutorio dato in capturâ Bonifacii Papæ; secundus, ut censuras excommunicationis amoveret contra Regem & ejus ministros prolaras; tertius, ut Regi concederet omnes decimas regni per quinquennium, in reparationem expensarum in bello contra Flandrenses; quartus, ut promitteret, quod vellet condemnare & ad nihilum reducere memoriam Bonifacii Papæ, o) quintus, ut restitueret honorem & dignitatem Cardinalatus Columnensibus, ablatam eis per Bonifacium, simul vero alios Cardinales Regi amicos crearet; sextus denique tanquam arduus & magnus à Rege fuit reservatus, ut eum suo loco & tempore declararet. p)

*Quâ fide
prioribus
quinq. arti-
culis satisfecit
Papa.*

§. XXXII. His promissis ut satisfaceret Clemens paulo post confirmavit absolutionem, quam Papa Benedictus jam Regi imperierat, restituit Columnenses in Cardinalatum, & simul decem alios Cardinales, ex quibus novem erant nationis Gallicæ, creavit, ac omnes bullas Bonifacianas auctoritati Regiæ quicquam detrahentes, vel favorabiliter explicavit, vel revocavit. q) Ita quidem articulo primo, secundo & quinto utrunque satisfactum erat. De tertio seu decimis, nihil

o) Habes in articulo tertio & quarto novum specimen Regiæ avaritiæ & cupiditatis vindictæ.

p) Raynaldus *d. f. 2.* Mezeræus *d. l. p. 797.*

q) Mezeræus *p. 798.* Raynaldus *fol. 5. §. 14. f. 8. §. 1.*

nihil amplius reperio, neque quod illæ Regi in quinquennium concessæ fuerint, neque quod instantiam de hoc articulo servando apud Papam fecerit Philippus, *) ut adeo verisimilius sit, & in hoc articulo Regem æquè à Papa fuisse deceptum ac intuitu articuli quarti. Etsi enim Clemens promiserat Regi, quod memoriam Bonifacii damnare vellet, & Rex anno 1307. instaret, ut huic articulo satisfaceret Pontifex, Papa tamen perplexus & in angustiis constitutus, quod

*) Mezeræus de decimis planè nihil memorat. Perierat eas quinquennales, ut modo ex Joh. Villaneo vidimus, ob impensas in bellum Flandricum. Memorat Mezeræus p. 805. cum anno 1313. bellum Flandricum à Rege iterum fuerit instauratum, nova eaqve gravissima tributa populo fuisse imposta, & repetitam monetæ deteriorationem, quod argumentum præbet, Regi expensas illas belli Flandrici à Papâ non esse solutas, simul vero novum specimen avaritiæ in eo suppeditat, quod collectis ita & extortis à populo satis immisericorditer multis nummis bellum tamen non fuerit continuatum, sed induciæ cum hoste satis turpiter pactæ. Raynaldus equidem refert ad annum 1306. n. 1. & 3. & ad annum 1307. n. 6. quod Clemens Papa constitutionem ediderit, quod Laici à Clero non debeant extorquere decimas, nisi spontè illis hæc & similia subsidia solvere velint, quodque idem Papa Carolum Valesium ad bellum sacrum instigans, ad sumtus hujus belli sacri ad biennium Ecclesiasticorum vectigalium decimas in Gallia destinaverit. Item ad an. 1312. n. 51. quod Viennensi synodo decimæ sexennales in omnibus Christianorum Regnis ad sustinendos sumtus belli sacri fuerint indictæ, & hoc anno executioni mandatæ, sed de decimis Regi Franciæ ob bellum Flandricum solutis, ne verbulum quidem.

(quod irritare Regem per violationem promissi durum videretur & scandalosum, implere vero promissum juramento firmatum, impium foret & Prælatorum perturbationi *r*) occasionem præbens,) ex concilio iterum Cardinalis Pratenfis, unicum remedium, dissimulationem commendantis, respondit, opus esse ut in Concilio omnia eò efficacius fierent, & sic egregiò elusit desiderium Regis, cum post varias ambages ac fraudes *r*) tandem pro Papa Bonifacio pronunciatum, & ille loco condemnationis innocens fuerit declaratus, Regem vero oportuerit esse contentum, quod simul in concilio decretum fuerit, quod eà, quæ contra Bonifacium ipse fecisset, bona fide fecerit, ac propterea ipsi nihil in posterum debeat imputari, *u*)

§. XXXIII.

- r*) Eadem ratio timenda fuit, si Clemens voluisset decimas quinquennales Philippo ob bellum Flandricum concedere, certe idem prætextus abhiberi poterat, ad excusandam cessationem aut dilationem, adimplendi articuli quarti. Unde & verosimile est, Philippum fraudes Papæ ex ratione procedendi in articulo quarto edoctum, noluisse publicè urgere solutionem decimarum.
- s*) Tres celebres Doctores ex Theologia, Jure Civili & Canonico Regi probabant, Papam Bonifacium esse innocentem. Duo Equites provocationem ad singulare certamen indicebant coram Rege iis, qui innocentiam Bonifacii in dubium vocarent.
- u*) Mezeræus *d.l. p. 304*. Fusius hæc omnia exequitur Raylandus, *ad an. 1307. n. 10. 1308. n. 21. 1309. n. 4. 1311. n. 26. seq.* ubi merentur artificia Cleri, sub specie pietatis fraudandi Laicos attentè legi.

§. XXXIII. Tandem cum processus iste capitalis adversus Templarios institueretur, apparuit, quoniam fuerit ille sextus Articulus à Rege mente retentus. x) Neque enim poterat sine ope Papæ, utpote cui, ut diximus, suberant Templarii, solis artificii Regis extingvi. Non quidem memini ex antiquioribus Historicis disertis verbis aliquem asserere, quæ modo posuimus. y) Cæterum & circumstantiæ antecedentes & sequentes confirmant illam Mezeræi conjecturam. Unde jam facile responderi potest objectioni, quod perspicuis verbis Joh. Villaneus z) tradat, sextum articulum illum occultum fuisse, ut Bonifacii memoria damnaretur. Nempe Villaneus hic memoriâ lapsus est, cum ex ipso supra a) excerpserimus, hunc articulum non fuisse occultum, sed inter eos, de quibus Rex cum Papa expresse convenerat, quartum.

Sextus articulus fuit, ut Papa adjuvaret extingvere Templarios.

§. XXXIV. Vidimus hætenus causas injustas Regem Galliæ ad persecutionem Templariorum instigantes, vidimus, quod & Rex Philippus & Papa

Puteani in remissivum silentium ad Cle. hætenus dista.

E

- x) Est hoc iudicium non à nobis effectum, sed iisdem verbis ex Mezeræo d. l. p. 800. descriptum.
- y) *conf. Gurtlerum §. 149.*
- z) apud Raynaldum *ad an. 1307. n. 10.* Rex Franciæ, inquit, supplicavit Papæ, quod sextam petitionem, quam ipse promiserat Regi, usque ad illam horam nondum expressam, adimpleret, sicut alias observaverat (*at vero ostendimus, saltem observasse primam, secundam & quintam*) Et hoc erat, ut memoriâ Bonifacii VIII. deleteret de catalogo Pontificum & combureret corpus ejus & ossa &c.
- a) *supra §. 31.*

Clemens V. fuerint personæ, in quas fraudum & iniustitiæ, larvâ justitiæ occultatæ, suspicio maximè cadat; Vidimus, quam astute inductus fuerit Papa à Rege in societatem, persequendi Templarios. Uti vero hæ circumstantiæ plurimum faciunt, ad defendendam Templariorum causam & accusandum Regem Galliæ; ita debuisset profecto Puteanus, si solidè Regem defendere voluisset, eas, non ut fecit, omittere, sed vel ostendere, eas falsas esse, vel docere, quomodo conjecturæ, quæ exinde pro innocentia Templariorum à nobis fuere formatæ, sint rejiciendæ. Nunc vero ne verbulo quidem quicquam hic tetigit, sed initium historiæ suæ de condemnatione Templariorum ab illis, quas jam memorabimus, circumstantiis inchoat. *b)*

Initium & fundamentum processus contra Templarios, denunciatio duorum maleficorum.

§. XXXV. Diximus supra, *c)* quod Rex iratus fuerit Templariis ob tumultum populi occasione depravatæ monetæ ortum, & occasionem quæsierit eundem vindicandi in Templariis. Quomodo ea occasio se mox obrulerit, ex Wilhelmo Tyrio refert Gurtlerus, *d)* Nimirum Templariorum Priorem, qui Tholosanis ædibus præerat, cum Noffa quodam Florentino ejusdem ordinis, sed contaminatæ vitæ viro, nescio quid vel dicto vel facto imprudentius in Regem moliri visos esse, quod postea furore populi mitigato malè illis cesserit, cum vinculis ambo mancipati atque in carcerem conjecti fuerint. Sed verosimiliores sunt circumstantiæ, quibus Villaneus & Antoninus

b) Puteanus p. 7.

c) §. 29. *d)* §. 190.

ninus factum narrant, præprimis cum & Puteanus *e*) & Raynaldus *f*) & Mezeraus *g*) eos sequantur. Scilicet Priorem è monte Falcone Tholosæ inquinatissimum flagitiis, & hæreseos nota inustum, à Magistro ordinis perpetuo addictum carceri, atque alium Equitem Noffam nomine, Florentinum genere, suis insignem sceleribus custodia traditum, communicato consilio, seque ex ergastuli squalore liberandi spe, Regiis magistratibus horrenda Templariorum ordinis flagitia indicasse, prædæque ingentis ex Templariorum maximis opibus redigendæ occasionem patere docuisse; Donatos tamen impunitate male periiisse, nam & Noffam laqueo demum extinctum, Prioremque gladio cæsum esse.

§. XXXVI. Initium ergo processus debetur denunciationi hominum duorum sceleratorum, magistro ordinis & toti ordini inimicorum, ac postea infami morte pereuntium. Fatetur hæc omnia Puteanus, nihilque quo suspicionem eleuet, addit, neque adeo iudicium Antonini *b*) infringere allaborat, subjungentis totum falso confictum esse ex avaritia, ut illi Templarii exspoliarentur bonis suis, ut factum est; Addit Raynaldus, haud dissimulandum esse, augeri hanc ex eo conjecturam, quod Philippus Rex sceleratissimos impostores & calumniatores haberet consiliarios, quorum artibus omnino ducebatur. Svadere etiam consiliariis ipsius id flagitium potuisse avaritiam à verosimili non abesse, cum avaritiæ sceleratissimas notas

E 2

tas

e) p. 7. *f*) ad an. 1307. §. 12. *g*) p. 809. *h*) apud Raynaldum d. §. 12.

Argumentum inde pro Templariorum innocentia à Puteano non rejectum.

tas ubique reliquerint, ac Philippum ad ecclesiarum bona invadenda, opprimendos populos, injustam conflandam monetam, spoliandos toto Regno Judæos & alia turpia lucra aucupanda, quæ turpius dissipabantur, impulerint. Omnia quæ hic Raynaldus describit, ex supradictis ⁱ⁾ ab ipse confirmantur. Illud vero, quod addit, frivolum est. Addit vero, verosimile videri, quod Philippus minus conscientiam habuerit in appetendis & persequendis Templariis per calumnias, eò quod ipse non perhorruerit, ipsi Christi vicario (Bonifacio VIII.) quem tamen orthodoxum esse constiterit, magna hæreseos, aliaque immanissima scelera objicere ac judicio constantissimè vel impudentissimè potius persequi. Hoc enim aperte zelum ejus intempestivè Papisticum sapit.

Capita accusationis incredibilia.

§. XXXVII. Videamus jam ipsa accusationis capita. Ea ita enormia ac verodissimilia fateretur Puteanus ^{l)}, ut Rex vix eis fidem adhibere potuerit. Quænam vero ac qualia fuerint, ex articulis plusquam triginta, super quibus inquisitio fuit instituta parerit, ^{m)} inter quos præcipui sunt isti: Quilibet in receptione sua, & quandoque post, vel quam cito ad hoc commoditatem recipiens habere poterat, abnegabat Christum aliquando crucifixum, & quandoque Jesum, & quandoque DEUM, & omnes sanctos, & sanctas DEL. Receptores dicebant illis, quos recipiebant, Christi

ⁱ⁾ supra §. 27.

^{l)} d. p. 7.

^{m)} recenset ea Puteanus, p. 39. seq. conf. Marian. de Reb. Hisp. an. lib. 15. c. 10.

Christum non esse verum DEum, sed fuisse falsum Prophetam &c. Faciebant spuerе receptos super crucem, mandabant conculcare crucem pedibus, super ipsam etiam mingebant. Adorabant quandam catum sibi quandoque in congregatione apparentem. Credebant, quod magnus magister posset eos à peccatis absolvere. In receptione fratrum se deosculabantur in ore, in umbilico, in ano & in virga virili; Non licitum sed & debitum docebant esse crimen sodomiticum. Idola varia, i. e. capita, quorum aliqua habebant tres facies, alia unam, aliqua craneam humanam, adorabant ut DEum, & chordulis tangebant, quibus seipsos cingebant super carnem. Qui nolebant hæc omnia facere, interficiebantur, vel saltem incarcerabantur, & injungebant sub pœna mortis, ne prædicta revelarent. Ita vero hæc incredibilia sunt, ut Mezeræus *n*) jure dicat, nescire se, an illa accusationis capita horrenda, an ridicula debeat appellare, scilicet ridicula dixit, non ob levitatem imputationis, sed ob incredibilitatem.

§. XXXVIII. Igitur novum inde argumentum pro Templariis afferri potest, idque duplex. *Argumen- tum inde du- plex pro Templariis.* 1. Quod tam subito & uno impetu accusatus fuerit totus ordo, nullo unquam antea audita querela, neque generali, quod totus vitis & flagitiis deditus, neque speciali, quod major vel aliqua ejus pars ita propudiose viveret. Impossibile autem moraliter fuit, tot scelera patrata, nectamen cognita fuisse per temporum tot intervalla: 2. non est verisimile tot nobiles & Christia-
nos,

n) p. 801.

nos, quibus ordo Templariorum constabat, à teneris ungviculis ad virtutem institutos & ductos, tam tetricis vitis omnes se mancipasse, nec quenquam ex iisdem tanto temporis tractu relipuisse, aut horrore tot scelerum inductum, ut ordini valediceret & conscientia suæ confuleret. o) Uti vix unquam casus dabilis est, ut tota respublica aliqua scelerata detur. p)

*Respondetur
objectioni
Marianæ de
testimonio
Clementis.*

§. XXXIX. Dicit equidem Mariana q) vix credibile esse, quod tam cito, in omne improbitatis genus degeneraverint Templarii, nisi Clementis diplomata, quæ inter tabulas templi Toletani plura extarent, & unde sua hauserit Mariana, indicio essent, famam haud quaquam vanam fuisse, affirmantis, duos & sexaginta ex eo ordine se coram quæstione habita, scelera, quæ enumerata sunt, passos, veniam petiisse. Addit porro Mariana: Istis duobus denunciatoribus accessisse & alios & in his ipsius Pontificis Clementis cubicularium, qui undecimo ætatis anno ad eum ordinem adjunctus, visa factaque retulerit. Sed his reponimus: 1. Mariana ipse in lineis statim præcedentibus passus erat: Lectorem si accusationis capita legerit, non facta sed ficta potius, similiaque anicularum fabulis esse judicaturum. 2. Huic iudicio sano & rationabili dum Clementis auctoritatem mox opponit, ejusque bullas ac diplomata, vix persuadebit hac auctoritate

o) Masson. *annal. lib. 3. p. 590. seq. Limn. Tom. I. addit. ad Lib. 6. cap. 2. p. 38. seq. num. 2. & 11.*

p) Dn. Becman. *de Ord. Johann. c. 1. p. 27. Adde Bæcl. in Excerpt. controuv. illustr. exempl. 4. rat. 2. pro Templariis.*

q) *d. lib. 15. cap. 10.*

toritate incredibilia, cum testimonium hujus Papæ tum ratione personæ & morum, r) tum ratione causæ s) ubique sit suspèctissimum. 3. Unde tantum abest, ut lectoris impartialis optimum & rationabile judicium de incredibilitate capitum accusationis, in alteram partem inclinari per testimonium Pontificis, ut ne quidem per id ad dubitationem & vacillationem moveri, sed potius in sua priore opinione confirmari debeat. 4. Est quidem diplomatum & archivorum suus usus & honor, sed non tantus ut hodie credatur, ea esse infallibilia, quæ ibi extant. Plerumque quæ nil nisi diplomata & archiva crepant, vel judicio destituuntur, vel studio lectorem seducere laborant, argumentis videlicet debitis destituti. Plus æstimat in Historico Juris Consultus & omnis vir prudens, unciæ judicii, quam centum pondera diplomatum maximo & plusquam humano labore perlectorum & adductorum. r) Atque istud cum emphasi hic semel monuisse sufficiat, quia ipse Puteanus vir aliàs judicio pollens fere negotium confectum esse arbitratur, si in singulis paginis ad archivum Regium & bullas Papales aliave diplomata provocet, ne in singulis locis eandem responsonem repetere habeamus opus.

§. XL. Porro, quod attinet testimonium cubicularii Papalis, ad quod similiter provocat Mariana, ad
 id re- *Item de testi-*
monio Cubi-
cularii Papæ.

r) per dicta §. 30. 31. 32.

s) propter dicta §. 33.

2) vid. omnino, quæ de hoc negotio disserit Dn. Præses In der
 Einleitung zur Vernunft / Lehre. c. 10. n. 35. seq. & in
 Dissert. de fide jurid. c. 2. §. 23. 28. 50. & 51.

id removendum petimus notari sequentia : 1. Quod eo loquendi genere utitur Mariana, acsi primis duobus denunciatoribus præter cubicularium Papæ, etiam alii accesserint, de eo apud neminem quicquam notatum inveni, neque Puteanus, diligentissimus alias circumstantiarum, quæ contra Templarios quicquam faciant collector, tale quid memorat. 2. Ipsum cubicularium papæ quod attinet, nondum evidentes sunt circumstantiæ de ejus denunciatione. Puteanus notat equidem, quod Papa in Consistorio Cardinalium, de hac denunciatione quædam dixerit, & quod ejus confessio statim ab aliquo Cardinalium scripto excepta sit. *u)* Sed uti hic Puteanus ad Marianam provocat & ad bullam papalem in archivo Regio, ad quam etiam ipse Mariana, ut vidimus, se refert, *x)* ita hæc Puteani relatio cum excerpto bullæ papalis, quod idem Puteanus exhibet, non in omnibus convenit, cum ibi nihil extet de confessione cubicularii in scripturam redacta.

u) Puteanus p. II. *En ce même Consistoire le Pape dit, qu'un Chevalier de cet ordre, qui étoit son domestique luy avoit ingénument confessé tout le mal, qu'il avoit reconnu en son ordre, & ce en présence du Cardinal Raimond d'Agut son cousin, qui écrivit à l'instant cette deposition.*

x) Allegat quidem Puteanus in margine Zuritam anno 1307 qui non est ad manus. Sed & huic Zuritæ tamen non credendum, nisi quatenus fontes doceat, unde hæc hauserit. Non vero alios docere poterit verisimiliter nisi Bullam Papalem, ut adeo in hæc totum pondus probationis situm sit.

ducta, y) 3. Imo vero excerptum Bullæ papalis isti circumstantiæ est adversum. Si enim ille cubicularius Papæ in secreto ea confessus est, non adfuit Cardinalis, qui eam confessionem scripto exciperet. 4. Si ea confessio scriptis fuit excepta, cur non illa scriptura simul Regi communicata & in archivum Regium transmissa, tanquam pars actorum, si non præcipua, tamen saltem una ex præcipuis. 5. Igitur cum tota hæc circumstantia de confessione cubicularii nitatur fide Clementis Papæ, hic repetenda sunt ea omnia, quæ modo de fide testimonii papalis adduximus. 6. Etiam si adesset confessio cubicularii, quilibet tamen extra partes positus, iudicium de incredibilitate capitum accusationis non mutaret. Neque enim auctoritas cubicularii papalis tanta est, ut naturam incredibilium possit mutare in verisimilia. 7. Justa potius oriretur suspicio, cubicularium Papæ à Papa ipso fuisse subornatum, qui uti secundum hæc tenus dicta astutior erat Rege Philippo, ita facile subodorabatur, quod vita scelestæ & infamis duorum denunciatorum, quos Rex Galliæ produxerat, non mereretur ullam fidem, etiam in capitibus non impossibilibus, adeoque

F

hoc

y) Ita enim Puteanus, pag. 100. n. 13. *Bulle du dit Pape &c. par laquelle ayant narré, comme lors qu'il fut couronné à Lyon. il luy fut parlé des Templiers & de leur vice, ce qu'il n'avoit voulu croire: que le Roy de France, qui savoit leur mechanceté luy en avoit donné avis &c. Mais par Zele à la religion, qu'un chevalier des premiers de cet ordre luy avoit confessé en secret la denegation de Christ & autres ordures, qui se commettoient dans l'ordre.*

hoc figmento de confessione cubicularii vitium illud denunciationis voluit corrigere.

Puteani excusatio Regi.

§. XLI. Videamus jam, quibus coloribus Puteanus utatur, ut aliquid saltem in excusationem Regis afferat, postquam ipse infamiam denunciatorum, & incredibilitatem capitum accusationis confessus esset. Ita vero differit: 2) Regem istis dubiis non obstantibus sive ex curiositate, sive quod putasset denunciationem ejus momenti esse, ut negligi non deberet, conclusisse, inquirendam esse veritatem. Cum tamen vidisset, quod negotium pertineret ad Christianam religionem, locutum esse cum Clemente Lugduni anno 1306. Papam noluisse istas imputationes credere, sed pro impossibilibus habuisse, adeoque Regi rescriptisse, omnia quæ de Templariis ipsi dicta essent, omni destitui fundamento, quodque Templarii audientes de istis imputationibus ad Papam scripserint, quod maximarum pœnarum rei esse vellent, si imputationes illæ probari possint. Velle tamen se in Regis honorem eâ de re ulterius inquirere, adeoque petiisse à Rege, ut probationes ad ipsum transmitteret, Regem autem metuisse, ne si hoc negotium nimis cognitum fieret, tranquillitas status Gallici turbaretur ob potentiam ordinis in Gallia, & ideo anno 1307. d. 13. Octobr. curasse, ut subito & ex improvviso Templarii omnes in Gallia custodiæ mandarentur. Post incarcerationem Templariorum Regem anno 1306. quæsiivisse ex Theologis Parisiensibus de fori competentia, & an ipse tanquam

2) Puteanus p. 7. & 8.

quam laicus possit sine commissione ecclesiæ proces-
sum formare in causa hæreseos &c.

§. XLII. Sunt in istis Puteani dictis non pauca *Ostenditur*
adnotanda. Initio duas causas affert, quibus Philip- *causas excu-*
pum vult excusare, quod non obstante infamiâ duorum *sationum ef-*
denunciatorum, & impossibilitate ac incredibilitate *se frivolæ.*
capitum accusationis, tamen processum adversus
Templarios instruxerit; curiositatem & gravitatem
denunciationis. Curiositas Philippum excusare ne-
quit, neque enim curiositas omnis est res laudabilis,
imo ne quidem indifferens. Sæpe curiositas stulta,
sæpe crimen est. Parum prudentiæ sane ostendebat
curiositas, velle scire, an vera sint ea, quæ ab homi-
nibus fide non dignis dicta, & in se moraliter impos-
sibilia sunt. Crimen est veritatem, velle indagare,
eo modo, quem recta ratio prohibet, & quidem cum
tot hominum periculo vitæ & bonorum. Porro gra-
vitas illa denunciationis est res à Puteano palpabiliter
efficta. Idem est, ac si diceret. Convictus erat Philip-
pus, propter infamiam denunciatorum, & incredibi-
litate capitum accusationis, denunciationem esse
maxime frivolam, & tamen denunciationis gravitas
ipsum movit ad inquirendum. Quod si forte Putea-
nus per gravitatem denunciationis intellexit gravita-
tem rei denunciatae, scilicet quod horrenda facta
fuerit, quæ imputabantur Templariis, nec hoc ex-
cusat Philippum. Si enim excusaret Principem in-
nocentes injustè torquentem ac necantem, quod ab
hominibus infamibus imò etiam à talibus, qui infam-
mia non laborant, quis fuerit horrendorum criminum

accusatus, nemo innocens erit amplius, sed innocentia hominum ab arbitrio & modestia inimicorum ac accusatorum dependebit. Rectissime Princeps ille, cui calumniator dicebat: Si vis audire accusatos quis nocens erit? regessit; sed si sufficit accusare, quis erit innocens?

*Puteanum
in recensendis circumstantiis de initio processus bona fide haud egisse.*

§. XLIII. Deinde consideremus paululum, an bonâ fide in narrandis negotii circumstantiis procedat Puteanus. Ipse paulo ante, & rectè quidem observaverat, a) animam Historiæ esse distinctionem temporum ab Historico minimè negligendam, sed communiter tamen in hoc negotio neglectam. Jam quis non sibi persvaderet, Puteanum istud monitum omnium minime esse neglecturum, & tamen in iis, quæ statim subjungit, & quæ paulo ante retulimus, non negligit modo, sed & data quasi opera confundit temporis momenta. Consentiant omnes denunciationem istam Prioris & Florentini factam esse anno 1307. b) Et tamen Puteanus non erubescit scribere, quod initium processus contra Templarios factum sit à de-

a) pag. 7. Tous les Historiens, qui ont touché l'histoire de la condamnation des Templiers, comme en passant, & sans aucune distinction des temps, qui est l'ame de l'histoire, sont d'accord, que l'origine de la ruine des Templiers vient du Prieur de Montfaucon & de Noffo Florentin &c.

b) Villaneus, Antoninus & ex his Raynaldus ad ann. 1307. §. 12. Mezeræus p. 300. versic. Cette année donc &c. Neque ipse Puteanus negat, sed studio omisit in narratione denunciationis annum notare ad marginem, cum tamen in reliquis & sequentibus negotii circumstantiis id diligenter faciat.

à denunciatione sæpius memorata, & quod post denunciationem factam, Rex curiositate vel studio inquirendi veritatem motus anno 1306. locutus sit cum Clemente de hoc negotio. Quomodo Rex anno 1306. poterit motus esse, ut loqueretur cum Papa de denunciatione, quæ demum anno subsequente facta est. Similis est confusio temporis, quæ statim sequitur. Rex anno 1307. curavit uno impetu incarcerationi omnes Templarios in Gallia, & tamen incarceratione facta anno 1306 consilium petiit à Theologis Parisiensibus, & hi responderunt, quod in casu necessitatis Judex secularis possit capere accusatum de crimine ecclesiastico.

§. XLIV. Interim ex allatis à Puteano, & ha- *Ostenditur*
 stenus de distinctione temporum observatis, id notare *persecutio-*
 licebit, scriptores omnes deceptos esse. qui bonâ fide *nem Templari-*
 de negotio ex iis, quæ publice nota fuerunt, forte *riorum à de-*
 judicantes, sibi & posteris persuaderunt, quod origo *nunciatione*
 vel initium ruinæ Templariorum computandum sit *anni 1307.*
 à denunciatione sæpius adducta. Notat enim Putea- *initium non*
 nus, c) & hoc ipse pontifex in bulla sua d) fatetur, *sumpsisse.*
 quod Rex cum eo Lugduni tempore coronationis
 papalis de accusatione Templariorum & criminibus
 ipsis imputatis locutus fuerit. Facta vero fuit coro-
 natio papalis finire anno 1305. e) Et igitur diu ante
 illam denunciationem Rex Galliarum animo conce-
 pit abolitionem Templariorum, adeoque novum

F 3

argu-

c) p. 8. vid. supra §. 40.

d) apud Putean. p. 100. vid. supra §. 39. lit. y.

e) Raynaldus an. ann. 1305. §. 13.

*Novum ar-
gumentum
quod Papa
colluserit
cum Rege.*

argumentum exinde accedit conjecturæ, quod iste fuerit sextus articulus in mente retentus, quem Rex Galliæ ante electionem Clementis sibi promitti curaverat, quemque adeo statim sub coronatione papali aperuerat Papæ initio refraganti, sed postea consentienti, cum Rex promissum urgeret, & Papa proprium comòdum inde sentiret, atque speraret, si in hoc Regi satisfaceret, hunc non tam ægrè laturum esse, quod votum suum quoad condemnationem memoriæ Bonifacii non obtineret. Igitur ab eo tempore Papa ipse omnia conquisivit, & cubicularium suum etiam ad condemnationem Templariorum communicavit, vel certe de hujus denunciatione per supradicta in favorem Regis Galliæ quid effinxit. Juvat dicta, quod Albericus de Rosate *f)* narrat, se audivisse à quodam causæ & testium in hac causa examinatore, contra justitiam Templarios punitos, hacque de re monitum Clementem V. respondisse: Etsi via justitiæ ordo ille destrui non possit, fiat tamen via expedientiæ, ne scandalizetur charus filius noster Rex Galliæ.

*Argumen-
tum pro in-
nocentia
Templario-
rum, quod
initium pro-
cessus à ca-
pivitate o-
mnium fa-
ctus sit.*

§. LXV, Ergo & verosimile est, quod scribit Mezzeræus *g)* illam improvisam & præcipitatum captivitatem Templariorum consensu Papæ clam impertrato factam esse. Hæc autem novum argumentum præbet innocentia Templariorum. Docet recta ratio

f) Adductus à Camerario *cent. 3. c. 90.* & Limpxo *d. p. 38. n. 5.* item Gurtlero *§. 206.*

g) *p. 800.*

ratio ab executione processum non esse inchoandum, neque in criminibus etiam liberæ personæ corpus carceri tradendum, nisi adsint gravissima indicia, at hæc non aderant, imo nulla indicia aderant, fatente ipso Puteano, cum denunciatio rerum impossibilium ab infamibus & inimicis facta, revera pro nullo indicio sit habenda. Prætextus Puteani vanus est, factum id esse à Rege, ne turbaretur tranquillitas publica. Neque enim ullo indicio sufficienti probatum est, Templarios quid molitos vel molituros etiam fuisse contra tranquillitatem publicam, etiamsi secundum consuetas & rationabiles Regulas processus fuisset formatus. Potius meruebatur, Templarios libertati suæ relictos, qui jam ad Pontificem scripserant, quantam fiduciam in innocentia sua ponerent, mille media esse inventuros, ut calumnias sibi impactas & authores earum omnibus palpandos & conspiciendos exhiberent. Scio equidem, Regem non in hoc saltem processus capitulo, sed & in reliquis defendi posse ex hypothese juris Civilis & Canonici in praxi ubivis tere recepti, in causa hæreseos tanquam crimine gravissimo, enormi & maxime horrendo non admittendas esse regulas processus communis. *b)* Sed scio etiam, has cautelas pertinere ad arcana tyrannidis papalis, *i)* scio dissertationem nostram

b) Vid. Dn. Præf. *Dissert. de jure Princ. circa Hæreticos* §. 64. seq. 89. seq. adde *la Relation de l'Inquisition de Goa* excerptam in Dn. Præf. *dis cogitationibus mensuris Germanicis* mense Octobr. 1688. p. 504. seq. Philippi à Limborch. *Histor. inquisitionis.*
i) conf. Dn. Præf. *Dissert. an hæresis sit crimen*, Limborch, d. l. L. 4. c. ult.

stram esse dissertationem juris gentium, cujus examini etiam subjacet justitia juris civilis & canonici. 1)

*Litem Regis
& Papæ de
foro compe-
tente nihil
facere ad
rem presen-
tem.*

§. XLVI. Vides vero, quantus differendi campus nobis aperiatur, si Puteanum stricto pede sequi, & ad minutias usque ejus historiam aut apologiam examinare velimus. Ne tamen scopum præfixum dissertio nostra transeat, in reliquis saltem præcipua capita notabimus. Recenset postea puteanus distincte litem, quæ Regi & Papæ intuitu fori competentis & continuandi processus intercessit, sed non video, ubi Puteanus ad omnem injustitiæ labem à condemnatione Templariorum removendam, acriter hanc controversiam urgeat. 2) Si tamen quispiam exinde argumentum pro Rege desumere velit, ei commendamus dictum Gurtleri tractatum, 3) ubi huic dubio inveniet jam satis esse factum, ut non opus habeamus ibi dicta hic repetere.

*Defectus testi-
um novum
argumen-
tum præbet.*

§. XLVII. Cum vero hætenus dicta satis ostendant, sine ulla examinatione testium, ad solam denunciationem duorum illorum sceleratorum, captivitatem omnium Templariorum fuisse expeditam, non legitur etiam postea, quod testibus fuerint convicti rei, adeoque hic defectus testium & probationis non sine ratione fuit jam ab eruditis notatus, ut novum argumentum pro innocentia Templariorum. 4) Præpri-
mis

1) Adde, quod & secundum processum inquisitorium, ut quis capi possit, requiratur ad minimum semiplena probatio, & ut indicia sufficientia adsint Limborch. l. 4. c. 12. p. 272.

2) Quod tamen asserit Gurtler. §. 208.

3) Gurtl. d. §. 208. 209.

4) Limn. d. p. 38. argum. 4. Bœcl. d. l. nat. 1. pro templ.

mis cum ipse processus inquisitorius testes requirat, et si, ut semper fraudulentus & fallax est, admittat etiam infames & denunciatores, ac nunquam testes nominet reis. *nn)*)

XLVIII. Sed urgent dissentientes maxime confessiones ipsorum reorum, unde quid opus fuisset testibus, ubi confessiones criminum adsunt. Est in eo multus Puteanus, partim in historiam ipsam, partim in documentis additis, ut doceat, quinam & quid confessi sint. *o)*) Sed respondemus 1. In rebus incredibilibus confessiones etiam spontaneae nihil probant, nullum enim per eas constituitur, ut Jcti loquuntur, corpus delicti. Eleganter casum hanc notam illustrantem retulit mihi Dn. Praeses de juvene sponte cum multis circumstantiis sed incredibilibus crimen magiae confitente, & legi merentur integra acta de illo negotio publicis typis impressa. *oo)*) 2. Confessiones Templariorum non fuere spontaneae, sed metu torturae aut etiam taedio carceris ejusque squalore aut falsa promissione veniae elicita. *p)*) Neque hoc potest negare

Confessiones reorum non profunt dissentientibus.

G

nn)) Vid. Limborch. *l. 4. c. 9. seq. § c. 20.* Mentionem quidem injicit testium Puteanus in loco infra descripto. *§. seq. lit. q.* Sed vel ut contextus ostendit, ipsos reos captivos sub nomine testium comprehendit, vel si de teste proprie dicto loquatur, suspectum reddit testimonium tortura adhibita.

o)) Putean. *p. 11. 15. usque ad 21.* & documenta adjuncta ibi citata in margine.

oo)) Vid. D. Reichens Unfug des Heyen = Processus *part. 1. p. 622. seq.*

p)) Gurtl. *§. 206. p. 364.* Mariana *d. l. Templarii omnes compre-*

negare Puteanus, etsi facta verit alibi confessiones sponte factas esse 9). 3. Ista confessio sæpe revocata fuit extra tormenta usque ad mortem. 4. Multi sine confessione imo sine cognitione causæ interemti sunt r).

Historia specialis processus cum Magistro ordinis instituti.

§. XLIX. Imprimis vero merentur considerari, quæ cum Magistro ordinis & ejus socio acta sunt, ut pote qui

hensi. De iis quaestiones tormentis habitæ, plerique aut omnes dulcedine vitæ, aut ex scelerum conscientia (jam supra notavimus §. 11. Marianam folere ambigue loqui) crimina de quibus accusabantur, confessi sunt. Merentur hic omnino legi apud Limborchium d. l. lib. 4. c. 14. integrum it. c. 29. ubi docet, quibus artibus ac fallaciis soleant Inquisitores etiam ab innocentibus elicere confessiones, ac quam crudeliter soleant torquere innocentes confiteri nolentes.

q) Putean. p. 18. *L' un de ces temoins ne voulant rien confesser sur mis à la question, par le moyen de la quelle ils tirent la vérité comme des autres. Unde facile constat quid judicandum sit de ipsius verbis p. 11. Ces confessions sans contrainte &c.*

r) Villaneus apud Limn. p. 37. *Quæstione habitæ sæpè torti nihil hujusmodi de se & de sociis confessi sunt, quia insontes sese piorsq; templarios equites, constantissimè testabantur. Macerari longo carcere 56. totidem modicè distantibus palis alligati ac lento igne tostati sunt, professi insontes se mori, & amicis & consanguineis eorum frustra monentibus, ut spem veniæ, si crimen agnoscerent & faterentur, ab Rege propositam amplecterentur. Adde quos citat Bœcl. d. l. p. 19. in resp. ad rat. 3. contra templar. Gurtl. §. 210. p. 393. Limn. p. 38. n. 6. Idem fateatur Albertus Kranzius Vandal. l. 7. cujus locum excerptit. Gurtler. §. 206. pag. 366. imò ipse Puteanus tanquam testem pro se adducit in sine Historia pag. 68. Non vero mirandum, quod Puteanus pag. 17. extenuandi hujus argumenti causa dicat, ex 140. Templariis saltem tres fuisse qui dixerint se nihil mali unquam in ordine vidisse, sed omnia honesta ibi reperisse.*

quibus hæcenus dicta variè confirmantur & nova argumenta pro Templariis suppeditantur. Comuni consentu hic Magister appellatur Jacobus Mola; Cangijs tamen ^{s)} docere vult eum Nolam appellatum esse. Eum Papa Clemens anno 1306. literis fraudulentis evocaverat, sub specie quod de bello sancto cum ipso consilia agitare vellet ^{r)}, sed quam callide & dolo non bono à Papa hoc factum fuerit, partim exinde constat, quod supra ^{u)} observaverimus, Papam jam à tempore coronationis sub finem anni præcedentis factæ clandestina consilia de extirpatione Templariorum agitasse, partim ex eo confirmatur, quod teste Mezeræo ^{x)} quamprimum cum sexaginta equitibus aliis Parisios venisset Magister, captivitas Templariorum à Rege mandata fuerit. Papa tres Cardinales commissarios constituerat, ut ipsi hunc Magistrum cum aliis quibusdam præcipuis ex ordine interrogarent Rescripserunt Cardinales, Magistrum & reliquos confessos esse abnegationem Christi, & exspuionem super

G 2

per

^{s)} in Glossario voce Templarii.

^{r)} Mezeræus p. 800. Gurtl. §. 224. pag. 410. Raynaldus ad ann. 1306. §. 12. referens bullam papalem ad Magistrum Hospitalariorum simul vocatum, ubi notabilia sunt verba: *Super quibus tecum & cum dilecto filio magistro domus militie templi, de quorum circumspectâ probitate, & probatâ circumspectione ac vulgari fidelitate fiduciam obtinemus, deliberandum decrevimus & tractandum.*

^{u)} §. 43.

^{x)} pag. 800. seq. Puteano vero non est vicio vertendum, quod hanc circumstantiam omiserit p. 57. seq. utpote quæ ejus scopo minimè inserviebat.

per crucem, item articulum de capitibus idolorum & reliqua, quodque Magister cum aliis duobus præcipue petierint reconciliationem cum ecclesia, quæ etiam ipsis fuerit promissa *y*). Intercessere etiam Cardinales dicti coram Rege, ut eos mitius tractaret, intuitu illius confessionis ingenuæ *z*). Sed novis commissariis anno 1309, constitutis cum hi vellent repetere examen cum Magistro, hic vocatus dixit, quod per integrum decennium in ordine fuerit, & nunquam aliquid mali in eo observaverit, sed quod tamen paratus sit omnia facere, quæ vellent. Tum vero commissarii judicantes ex his verbis & gestibus hominem esse fatuum & mentis non compotem *a*) ulterius illo tempore non processerunt *b*), & ad Episcopum Parisiensem sub prætextu, quod ex ordine fugitivus esset, remiserunt, sed nihilominus tamen post triduum iterum examinaverunt *c*), an velit defendere ordinem? Affirmante vero id Magistro & quidem verbis nullam stultitiam sed summam prudentiam testantibus *d*) commissarii eum admo-

y) Vides hic artificium Inquisitorum eliciendi falsas confessiones ab innocentibus sub fraudulenta promissione impunitatis, quod latius describit Limborch. *d. l. 4. c. 14.*

z) Puteanus *pag. 28.*

a) quia videlicet ipsis contra quam expectaverant respondebat, ipsique non satis erant præparati ad hanc responsionem, unde revera fatuo hoc prætextu propriam fatentur turpitudinem.

b) More Inquisitoribus consueti ut notat Limborch. *passim.*

c) Unde pater, nudum fuisse prætextum, quod ad Episcopum Parisiensem remittendus esset.

d) Ob studium brevitatis nolimus describere, legi possunt apud

admonuerunt, ut probe cogitaret, quid facere vellet, & quod jam contra se & ordinem confessus fuisset *e*) & inculcarunt, quod in causa hæreseos & fidei simpliciter & absque consilio & advocato procederetur *f*). Tum prælecta Magistro propria confessio contra ordinem coram prioribus Commissariis facta, eum tali modo commovit, ut præ admiratione crucis signo se signaverit, ac ipsis gravissimam mendacii vindictam imprecatus fuerit. Contra commissarii spatium deliberandi ei concesserunt, utrum ordinem defendere vellet, simul comminantes, quod ecclesia hæreticos contumaces seculari brachio tradere soleat: Eaque comminatione effectum; ut spatio deliberationis elapso, Magister quædam in honorem ordinis sui, & de ejus fide Catholica, & de sua literarum ignorantia ac paupertate præfatus solum ad Papam ipsum provocaret. Postea anno 1312. Magister cum aliis tribus sociis coram Papa & Rege proposita ipsis vitæ spe & impunitate *g*) confirmarunt primam confessionem contra ordinem. Sed extracto publice theatro cum Commissarii Papæ adstanti multitudini populi declarassent, Magistrum

G 3

& re-

apud Puteanum *p. 37. seq.* unde hæc & sequentia excerptimus sed summatim saltem, ut omnino hic à Lectore conferendus sit ipse Puteanus & ipsa quoque relato commissariorum historia Puteani subiecta *p. 123. seq.*

- e*) Agnoscis hic quam Inquisitores horrestant defensiones reorum.
- f*) Habes iterum confessionem propriæ turpitudinis, add. Limborch. *d. l. 4. c. 15.*
- g*) Quæ jam excerptimus vid. apud Puteanum *p. 58. seq.* sed adde Villaneum apud Limn. *pag. 37.*

& reliquos confessionem publice repetituros esse, ac ea propter ad carceres perpetuos saltem & quasi in gratiam esse condemnatos, *b)* præter spem judicum Magister ordinis & alius quidam revocarunt confessionem, & declararunt ordinem esse sanctum, ac se, quæ fecissent, ex persuasione Regis & Papæ fecisse, seque paratos esse hanc veritatem morte sustinere. Tum cum paulo post ad supplicium ducerentur, gravi oratione *i)* Magister innocentiam ordinis contestatus est, & quamvis admoto paulatim igne primoribus pedibus torqueretur, ut scelerum confessionem iteraret, non potuit tamen ab hujus orationis constantia ullis tormentis avocari.

Templarii
condemnati
inauditi &
indefensi,
aliaque argu-
menta no-
va pro eis.

§. L. Modus hic procedendi cum Magistro ordinis observatus firmiter persuadet quemvis impartialem, processum cum reliquis Templariis non fuisse meliorem nec saniozem, adeoque occasio data fuit scriptoribus

b) Ipse Puteanus *p. 60.* hanc circumstantiam ex historico Gallico adnotavit.

i) Vid. eam apud Marianam *d. l. 15. c. 10.* & Paulum Æmilium cujus locum exscripsit Raynaldus ad an. 1313. n. 39. f. 132. ubi diversa quidem verba deprehendes sed eundem sensum. Videlicet quia videntur uterque sensum orationis ex Italico Villanei (apud Limn. *d. p. 37.*) in latinum idioma transfuisse, ut adeo non opus habeat Puteanus *p. 59.* eam orationem tanquam effectam rejicere. *Mariana* inquit *en rapporte, dit il, les propres paroles* (neque hoc verum est, nam verba Mariana sunt: *HUJUSMODI* verba fecisse probata fidei autores affirmant) *Paul Emile en dit autrement: (Etiam hic dicit: HUJUSMODI verba fecisse) mais en divers termes, ce qui fais croire, que ce sont choses inventées & faites à plaisir.*

ptoribus nova inde argumenta defumendi pro iustitia Templariorum, fuisse videlicet Templarios condemnatos inauditos & indefensos, imo in defensione potius impeditos, iudices & commissarios priores non sine verisimilitudine fuisse à Templariis accusatos, quod falsas confessiones ipsis affixerint, apologias & protestationes reorum nulla ratione aut conjecturâ verosimili esse refutatas, reos has protestationes constantissimè repetisse nec per vim tormentorum maximorum, aut promissione impunitatis potuisse ab hac constantiâ amoveri. Imbecillis vero est responsio ad hoc ultimum argumentum cum nonnulli dicunt, istam constantiam pro firmo signo innocentiae haberi non posse, cum exemplis doceamur, fuisse aliquando diaboli quam Dei martyres obstinatores. Nam valeret fortè responsio hæc, si versaremur in materiâ mathematicâ non morali, aut, si hac conjecturâ solâ uteremur contra plures conjecturas pro contrariâ parte militantes, uti contingit v. g. in latronibus obstinatis. Nunc cum contra Templarios nullæ firmæ conjecturæ militent, præter generalem illam, quæ iudicibus & actis in dubio tævet, & hæc conjectura nostra de constantiâ reorum accedat aliis, gravibus sanè & prægnantibus, quas, etiam si sola parum interret, auget tamen & majus pondus ipsis addit, constat, responsionem illam nihil valere. 1)

§. LI. Sunt

1.) Limn. d. l. p. 38. Bæcl. d. l. rat. pro Templ. 1. in fine § 3. Adde omnino quæ refert Puteanus p. 43. -- 46. à defensoribus ordinis contra processum fuisse objecta, quæ hæte-
nus

*A multis
Templarii
pro marty-
ribus habiti
& quale in-
de argumen-
tum.*

§. LI. Sunt & alia argumenta illustrantia, non directè probantia ad hunc locum commodè pertinentia, atque adeo non plane omittenda. Scilicet de innocentia Templariorum plurimi illo tempore ita firmiter persuasi fuerunt, ut eos pro martyribus colerent. Dubitavi quidem eâ de re supra *m*) sed dubium eximit Tyrius. *n*) Scilicet Martyres hic pro innocentibus & orthodoxis sumuntur in sensu paululum laxiore, sunt equidem, qui statuunt, maximam fortè causam persequendi Templarios fuisse, quod inceperint impugnare tyrannidem Cleri, & ita aliquo modo inclinaverunt in partes Albigenisium seu Waldensium *o*), quo intuitu fortè ad Martyres propriè dictos referri possent; sed ea de re apud scriptores alios nihil me legisse memini. Fateor quoad iudicium de Martyrio, si qui id propriè intellexerunt, quædam ex superstitione magis quam ex sanâ ratione fuisse immixta, unde & aliis

nus dicta confirmant, ita ut mirandum sit, Puteanum adversus ista iterum nihil regessisse, etsi non sit mirandum, quod commissarii (*p*, 45.) istis gravibus quærelis nil aliud opposuerint, quam privilegia processus Inquisitorii in crimine hæreseos.

m) *Supra* §. 3. lit. c.

n) *l. 5. c. 13. Tantam integritatis opinionem nonnulli reliquit, (Margister ordinis) ut ossa atque cineres ejus colligerent, Martyremque eum faterentur, ac omnes Templarios parò cruciati eximios postea colerent, tanquam sanctitate conspicuos. adde Gurtl. §. 224.*

o) *Vid. Excerpta ex Libro Gallico, de præfagiis interitus Imperior. ap. Dn. Præf. in cogitat: mens. Germanicis an. 88. mens. Octobr. pag. 472. conf. Arnoldi Histor. Hæreticor germanicæ script. am lib. 14. c. 5. §. 3.*

aliis innocentiam Templariorum exinde probare volentibus, quod quorundam togæ vel plane non vel difficillime crematæ sint, falsè quidem sed non absque ingenio respondit, togas fuisse innocentes, sed Templarios fuisse nocentes, adeoque facillime igne combustos; p) hæc tamen, quæcunque etiam fuerit, supersticio, inde ortum sumsit, quod propter indicia quasi palpabilia hætenus demonstrata communis populi persuasio fuerit, Templarios esse innocentes. q)

§. LII. Fuerunt etiam, qui scriberent, Magistrum Ordinis in tormentis supplicii citasse & Regem & Papam ad tribunal divinum, hunc intra diem 50. illum intra annum. Et certum quidem est, utrumque intra illud spatium esse mortuum, Papam quidem variis morbis dolorificis affectum, Regem vero etiam misere post casum ex equo r) ad plures abiisse, sed tamen ipsam citationem à Magistro factam esse, fundamento destitui notat Mezeræus, forte quod ex coævis scriptoribus nemo ista memoraverit, & quod nonnulli ut Baptista Fulgosius s) tale quid de alio Templariorum, Neapolitano, Burdigalæ cremato narrent. Sive autem Magister ordinis sive hic alter Templarius, sive neuter, citatione ad Tribunal Christi usi fuerint, ipsa tamen mors utriusque paulo post contingens & ipsius

H circum-

p) Putean. p. 61.

q) Conf. Limn. d. p. 38. n. 7.

r) Mezeræus p. 807. Gurler: §. 226. Ranyaldus ad an. 1314. S. 26.

s) Lib. 1. exempl. memorab. cap. 6. adductus Hospiniano de Orig. Monach. l. 5. c. 20. p. 338. W olffio Memorab. Tom. I. f. 264. b. Gurlero §. 226.

An à morte
Regis & Pa-
pa etiam pro
innocentia
Templario-
rum inferri
possit?

circumstantiæ argumentum præbent judicii divini ob injustitiam in ordinem commissam, *t*) sed non probans, verum saltem illustrans *u*): certe pro intentione nostra si non majori, saltem æquali verisimilitudine inferens; quam, dum alii Regis mortem adscribunt judicio divino ob calumnias in Papam Bonifacium commissas; alii ob votum expeditionis Syriacæ saltem simulatione & arte nuncupatum. *x*)

Templarii in aliis regnis cognita causa absoluti.

§. LIII. Illud vero argumentum non illustrat saltem, sed multum probat, quod cum, processu contra Templarios in Galliâ sic injuste & partialiter instituto, etiam in aliis Regnis inquisitio contra eos fieret, non solum Hispaniæ in castello Salmantico in conventu undecim Episcoporum pro innocentia Templariorum pronuntiatur fuerit, sed & quod in Germania, postquam Templarii coram Archi-Episcopo Moguntinenti ejusque clero bullam papalem adversus eos publicaturo magnâ fiduciâ de innocentia sua protestati, ad futurum subfururo Papa concilium appellassent, re ad Papam delata, & ab hoc commissione data Archi-Episcopo ejusque Clero, ut causas appellationis examinarent, ab hac synodo pariter Templarii absoluti & innocentes declarati fuerint, *y*) quamvis nomen & leges

t) Limn. d. l. p. 39. n. 10. Bœcl. d. l. rat. 4. pro templ. Gurtler. d. §. 226.

u) Per dicta supra §. 10. in fine.

x) Raynald. ad an. 1314. n. 26.

y) Limn. d. p. 38. n. 8. Bœcl. d. l. rat. 1. pro Templ. Gurtl. §. 223. ipse Puteanus p. 61. qui & fontes indicant, & duo ultimi rem cum circumstantiis, quæ legi merentur & vim argumenti augent, recensent,

leges familiæ mutaræ fuerint, personis & redditibus in alios ordines sacros distributis. z)

§. LIV. Nec illud omittendum, quod ipse Papa confessus est, de jure non potuisse sententiam definitivam ferre. Quamvis enim facile concedam, Papam ipsum noluisse propriam turpitudinem confiteri his verbis, sed ex principiis processûs inquisitorii facile potuisse colorem inveniri ista verba explicandi de solennitatibus civilibus processûs, quarum omissio est in arbitrio principis, b) exitis tamen, quæ de absolutione Templariorum alibi facta modo memoravimus justa oritur suspicio, fuisse etiam in concilio Viennensi viros honestos, qui detestarentur injustitiam illam erga Templarios commissam, & urgerent ob gravissimos defectus processûs, ex regulis justitiæ non posse Templarios damna-

Ipsè Papa confessus est, de jure non potuisse sententiam definitivam contra Templarios ferri.

H 2

ri. Ad

z) Gurtlerus d. l.

a) In Bulla anni 1312. mense Majo, verbis: sacro approbante concilio, non per modum definitive sententiæ, cum eam super hoc secundum Inquisitiones & processûs super his habitos, non possemus ferre de jure, sed per viam provisionis seu ordinationis Apostolica. Vid. Putean. p. 56. & 104. Gurtl. §. 221.

b) Provocat ad hunc colorem Puteanus d. p. 56. eamque in rem adducit ex Anglo Scriptore Walsinghamo sequentia. Cum in Viennensi concilio tractaretur an propter vocationem singularem personarum ordinis Templariorum, vel propter acta contra eosdem posset totus ordo damnari, propter singularium delinquentium vocationes, cum constaret, quod dictus ordo non fuerat vocatus, definitum fuit per concilium, quod non de jure. Subjungit Puteanus: C'est pourquoy la Bulle porte, quant à elle de jure non possumus, tamen ad plenitudinem potestatis dictum ordinem reprobanus,

ri. Ad hos igitur placandos & decipiendos Papa ejusmodi verbis ambiguus fuit usus, quæ etiam de omiffis saltem solennitatibus interpretationem admitterent.

Bona Templariorum Hospitalariis data illorum inimicia & æque vitiosis.

§. LV. Bona ordinis in Gallia Hospitalariis addita sunt *c*): videlicet hostibus præcipuis Templariorum *d*) ob vitia *dd*) cum Templariis communia æque infamibus *e*) quorum adeo Magister secundum ea quæ supra *f*) diximus, eum in finem, ut observaret Magistrum Templariorum, & hic non evaderet periculum ipsi à Papa paratum, verosimiliter cum hoc à Pontifice evocatus fuit. Suppeditant & hæ circumstantiæ novum argumentum ostendendi injustitiam processus contra Templarios, quod cum non sit obscurum, ut prolixius deducatur non est opus.

Responsio ad Puteani ar. inde pro removenda

§. LVI. Opera potius nobis danda erit, ut respondeamus Puteano, qui ex illa circumstantia, quod bona Templariorum Fisco Regio Philippi non fuerint addita potissimum argumentum mutuatur *g*) probandi pro-

e) Mariana *loc. sep. cit.* Miræus *d. l. p. 13.* Gurtlerus §. 222.

d) Gurtl. §. 124, 172, 203.

dd) Vera illa de quibus supra egimus §. 19.

e) Gurtl. §. 161, 171, 201, p. 356. conf. supra §. 26.

f) §. 49. lit. c.

g) Postquam enim p. 29. Puteanus retulerat, in bulla papali an. 1307. scripta Clementem V. hæc verba posuisse, quod Rex Galliarum primus fuerit, qui inquisitioni in Templarios ansam dederit eamque promoverit, *non typo avaritiæ, cum de bonis Templariorum nihil sibi vendicare vel appropriare intendit, imo ea per deputandos à nobis generaliter & per Prælatos regni Franciæ specialiter in suis diocæsis administranda in regno suo dimisit, manum suam exinde comiter amovendo*; postea idem Puteanus p. 62. narrat, quod

processum hunc haudquaquam imputari debere avaritiæ Regiæ, præprimis cum id disertis verbis jam anno 1307. testatus fuerit ipse Pontifex. Hic vero uti testimonium Pontificis tanquam focii in re illicita & maximi impostoris *h)* parum juvabit Puteanum, ita quod alterum attinet, de bonis Templariorum ordini Hospitalario assignatis contra urgent Villaneus & ex hoc alii *i)*, quod non licuerit equitibus Hospitalariis succedere in illis bonis, nisi ingenti pecuniæ summa sententiam quasi redemissent, hocque manifestissimum avaritiæ signum fuisse, nec posse negari, quod Rex magnam partem ex bonis Templariorum abstulerit, quodque nec ipse nec ejus subditi ante solutionem illius magnæ summæ quæ Hospitalarios, quasi ad paupertatem redegerit, à detentione bonorum cesserit. Avaritiam vero Regis in genere negari non posse, cum ipse eam paulo ante mortem fuerit confessus. *l)*

§. LVII. Jam Puteanus quid ad ista? Nihil nisi quod opponat tenorem transactionis anno 1315. inter successorem, filium Philippi, Ludovicum & Magistrum Hospitaliariorum initæ, ob 260000. libras & alia debita, ob quæ bona Templariorum regi fuissent obligata propter maximas expensas à Philippo in capturam,

H 3

Rex Gallie decretum concilii (quod per dicta p. 56. etiam disposuerat de bonis Templariorum tradendis ordini Hospitaliariorum) statim approbasset, & quod Papa laudans hoc institutum Regis, ipsum rogaverit, ut adjuvaret Hospitalarios in executione hujus decreti & cogeret injustos ac morosos detentores: Atque sic Hospitalarios missos fuisse in possessionem bonorum, quæ Templarii in Gallia possederant. *h)* vid. dicta supra §. 39. n. 2. *i)* Putean. p. 62. Lim. p. 38. n. 9. Boel. p. 19. in vesp. ad nat. s. contra Templ. J. du Tillet Eveque de Meaux, dans la Chronique abregée p. 57. En ce temps (1309.) les Templiers furent punis de toutes parts. Et cependant par le consentement du Pape le Roy se saisit de la plus grand part de leur revenu. *l)* Boel. d. 4. Mezeræus p. 807.

ram, carceres & processum Templariorum factas, non quasi, (ut expressis verbis scriptum legatur in dicta transactione) Hospitalarii non fuissent statim ab illo tempore in possessione & jure utendi illis bonis Templariorum, sed quod tempus impendendum tuerit in examinandas rationes eorum, qui bona hæc interim administraverant, & quod interim multa mobilia & credita ordinis hæcenus occulta fuerint detecta; Igitur transactione conventum fuisse, ut loco harum præfensionum Regi ab ordine cederentur duæ tertiæ mobilium omnium & pecuniæ creditæ, immobilia vero omnia salva manerent Hospitalariis. Ex his vult Puteanus apertum esse, quod sine causa Philippus hic male audiat ob avaritiam, quia bona immobilia non tetigerit, sed saltem justo & oneroso titulo duas tertias mobilium sibi vindicaverit, exigui res valoris, si consideres magnitudinem status Regii, in quo tales summæ citò dissipentur. m)

*Responsiones
ad eam.*

§. LVIII. Nobis autem ad hanc apologiam Philippi paucis liceat regerere. (1) Ita non plene explicari Villani & aliorum querelas, qui dum dicunt, Hospitalarios sententiam concilii Viennensis ingentibus summis quasi redemisse, non solum respiciunt pecuniam Philippo solutam, sed & sumtus haud dubie majores, quos fecerunt in emenda sententia ipsius concilii, cum non præsumendum sit, quia omnia venalia Romæ sunt secundum commune proverbium, Patres Concilii & Papam gratis bona illa ordini addixisse n) (2) Non omnia quæ
in

m) Puteanus p. 65.

n) Mariana d. lib. 15. cap. 10. in fine. Bona Hospitalariis addita, quo illi tempore Rhodum insulam Turris eripuerant, unde major ad populorum gratia; speique, posse per eos bellum in Syria instaurari. Hæc scilicet causæ prætextibus annumerandæ, vel certe sic intelligendæ ut non excludant pretium, quo vota patrum emerant Hospitalarii.

in transactionibus ponuntur vera sunt. Si in testamentis facta causa ponuntur, ut propterea regula de eorum intellectu & an legatis noceant, opus fuerit, facile presumendum, talia multo magis fieri in transactionibus, contractibus, pacis instrumentis & similibus. (3) Puteanus qui solet favorabilia saltem excerpere ex documentis ad quae provocat, non dedit integram transactionem. (4) Ipsa quae excerpit satis monstrant, palliatam fuisse variis exculationibus tam diuturnam detentionem bonorum etiam immobilium. (5) Denique saltem probant haec omnia, Regem non multum lucratum fuisse ex hoc processu, sed astutia Pontificis esse deceptum, non probant Regem haud inhiasse bonis Templariorum, aut avaram spe multum lucrandi non incepisse processum. Communiter nimium avari fraudantur spe sua. Ipsa vero fraudatio propterea non suppeditat argumentum avaritiam eorum removendi.

§. LIX. Quare uti in Puteano id laudandum, quod ipse multas suppeditaverit circumstantias ex ipsis documentis & archivo regio, quae in aliis scriptoribus non occurrunt, ita tamen constat, quod ex ipsis illis documentis plane aliam ideam & connexionem circumstantiarum sibi imaginaturus sit historicus extra omnes partes positus, quam qui partis causam agit, advocatus, qui multa omittit ad rem pertinentia, & quae sibi favent à reliquis circumstantiis separat. Si scopus noster idadmitteret, quam cautè etiam summam documentorum illorum exhibuerit Puteanus, consideremus tamen ex iisdem documentis cum maxima verisimilitudine ostendere, ideo Philippum contra Papae monitum tam subito à capturam Templariorum initium fecisse, ut statim & bona ad eos pertinentia ipse sibi vindi caret, Papam contra omnes cautelas ex jure Canonico & arte hypocritica adhibuisse, ut ne quid respublica ecclesiastica, ex qua intuitu bonorum immobilium nulla alias redemptio, damnum pateretur, Regem vero cum videret, se retinere bona non posse, omnes cautelas adhibuisse ex jure

*Regem à Cle-
ro & Pontifi-
ce insigniter
fuisse dece-
ptum.*

Civili

Civili & arte rabulificâ ut saltem aliquid lucraretur. Tandem post multas fraudes mutuas eo rem evasisse, ut ab utraque parte deplumarentur Hospitalarii, & maxima lucri pars apud ecclesiam remaneret, modica sub colore restitutionis impensarum ad Philippum perveniret.

*Judicium de
roto scripto
Puteani.*

§. LX. Tantum igitur abest, ut Puteanus causam Regis quam sibi agere proposuit, sic defenderit, ut apud lectores qui partes neutras tenent, applausum mereatur, ut potius ex ipso ejus libro quis in sententia de innocentia Templariorum confirmetur. Certè si quis tractatui huic proœmium & epilogum adimeret, & reliqua legeret, is potius sibi persuaderet Autorem illam historiam composuisse defendendorum Templariorum causa, & proœmium & epilogus parum coherentem cum ipsa historiâ: Forte istæ suspiciones suâ verisimilitudine non destituentur, si quis dicat, Puteanum, cujus officium erat defendere jura Regni Galliarum, vel intuitu officii sui, vel & ab amicis admonitum tentasse, an ex circumstantiis historicis defendere Philippum posset; Sed cum postea re confectâ in revisione opusculi videret, suam hanc defensionem tantum esse, ut applausum eruditionis orbis mereretur, eum studio id suppressisse. Frater vero ejus post mortem, vel tali judicio non pollens, vel etiam cum attentione scriptum non perlustrans id edidit, & forte etiam proœmium & epilogum ipse addidit, atque sic præter intentionem magis inseruit eo palpabilius deducendæ innocentie Templariorum, quam quidem defensionis

Regiæ, quod hæcenus ostendere laboravimus; & sic sine obtento discursui nostro finem imponimus.

62

00 A 6408

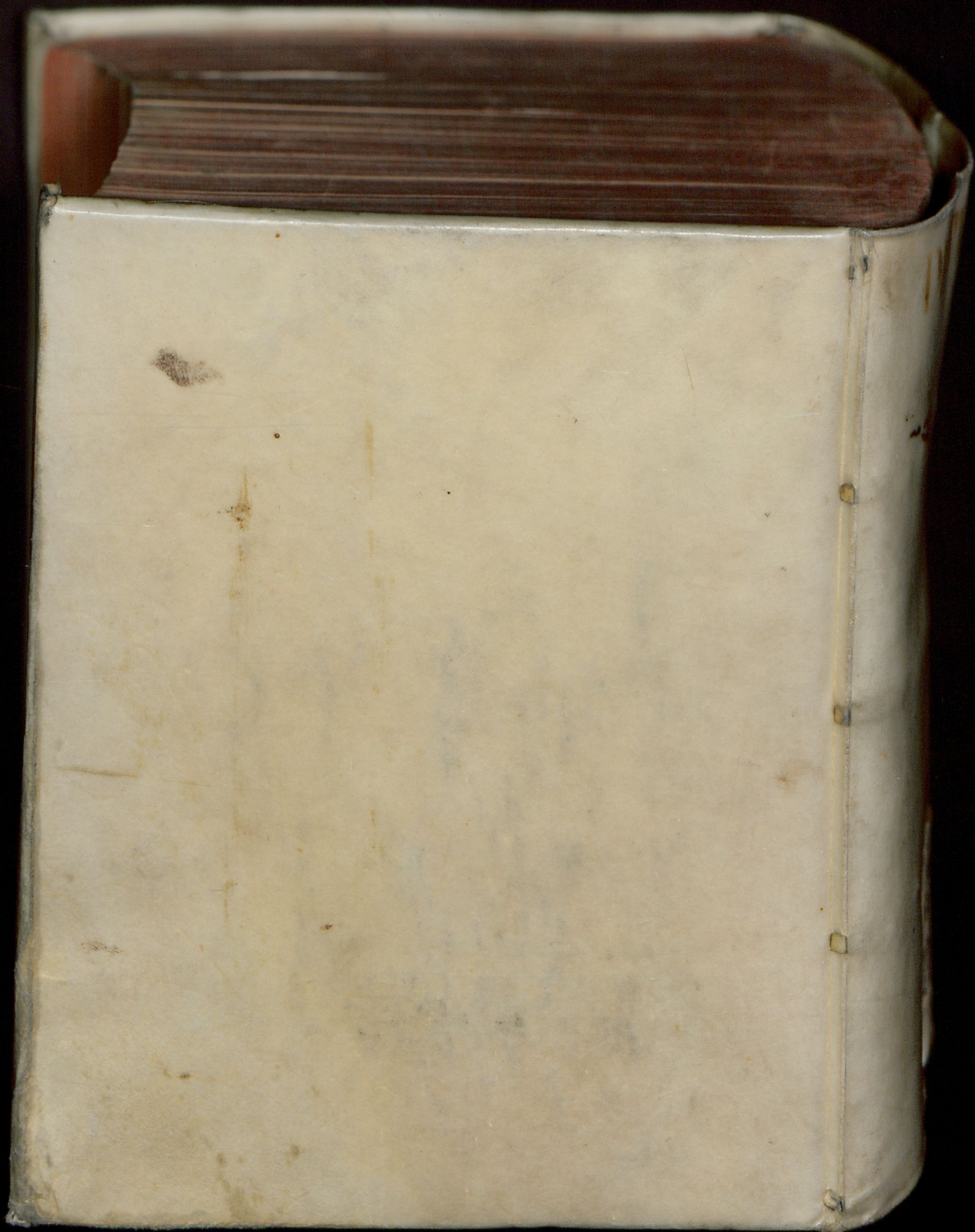
ULB Halle 3
002 925 389

NO 17

Rho ✓

~~38~~ 40.

DISSERTATIO INAUGURALIS
JURIS GENTIUM,
DE
**TEMPLARIORUM
EQVITUM ORDINE
SUBLATO,**

QVAM
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. PHILIPPO WILHELMO,
PRINCIPE BORUSSIÆ, MARCHIONE BRAN-
DENBURGICO, AC DUCATUS MAGDEBURGICI
GUBERNATORE &c. &c.

IN ACADEMIA REGIA FRIDERICIANA,
Ex decreto Illustris Facultatis Iuridica
PRÆSIDE

DN. CHRISTIANO THOMASIO, JCTO,
S. REG. MAJ. BORUSS. CONSIL. & PROF. PUBL.

h. t. DECANO,
PRO LICENTIA
Summos in utroque Jure honores & DOCTORALIA
Privilegia legitime consequendi,

IN AUDITORIO MAJORI,
Horis ante- & pomeridianis,
Solemni Eruditorum Disquisitioni submittit

JOHANNES JACOBUS STIPPE,
Iserlohnâ Marcano-Guestphal,
Ad D. 1. Aug. M DCC V.

HALÆ, LITERIS SALFELDIANIS.